

Pedagogers erfaring med hesteassistert undervisning på kompetanseavdeling

Mona Rogstad

HOVEDVEILEDER

Andreas Reier Jensen

BIVEILEDER

Bente Berget

Universitetet i Agder, 2022

Fakultet for humaniora og pedagogikk

Master

Forord

Fem år på Universitet i Agder går mot slutten. Det har vært en interessant, krevende og lærerik periode. Denne masteroppgaven har krevet mye og prosessen har vært en berg- og dalbane. Det har vært en spennende og lærerik utfordring, samtidig som det til tider har vært energitappende og håpløst. Oppgaven ble til slutt ferdig, og jeg er stolt over det jeg har fått til.

Heldigvis har jeg hatt med meg noen på laget, all ære til dem. Først og fremst vil jeg benytte anledningen til å takke informantene i studien min. Dere nølte ikke da jeg spurte dere og dere presset inn tid til meg i en ellers travel hverdag. Tusen takk for det, oppgaven hadde ikke vært det samme uten.

Jeg har også hatt to veiledere fra UiA som har lest gjennom, gitt kommentarer og veiledet meg på veien. Tusen takk for all tiden dere har brukt og satt av for å hjelpe meg.

Til slutt må jeg også rette en stor takk til alle de som er rundt meg, venner, familien og spesielt mamma. Dere er grunnen til at jeg har klart meg gjennom disse årene og dere er motivasjonen som har ledet meg i mål med denne masteroppgaven.

Søgne, 16/05-2022

Mona Rogstad

Sammendrag

I denne masteroppgaven ønsket jeg å se på hvordan hesteassistert undervisning foregår på kompetanseavdeling og hvilken påvirkning dette har på elevene som mottar tilbudet.

Oppgaven starter med en gjennomgang av tidligere forskning gjort på feltet. Det er en del forskning på hest og forskjellige typer lidelser som er relevant, men det finnes mindre konkrete studier inn mot elever og i skolesammenheng. Dette var det som gjorde at jeg ønsket å fremme dette i min masteroppgave.

Teorien som er brukt i denne oppgaven, og som også begrunner mitt ønske om å skrive om akkurat dette temaet i min masteroppgave, fremmer alle sidene ved å bruke dyr i forskjellige sammenhenger. Det kommer frem forskjellige metoder å bruke, hva som kan gjøres og hva som er viktig å tenke på dersom man vurderer å gjennomføre slik type undervisning.

For å finne ut av hvordan dette fungerer i praksis har jeg intervjuet tre pedagoger som har hatt ansvar for undervisning med hest på kompetanseavdeling over en lengre periode. Dette har vært en utrolig fin opplevelse og det har vært interessant for meg som student og forsker å få et innblikk i hvordan skolehverdagen på en litt annerledes kompetanseavdeling er. Det har også vært fint å møte pedagogene og høres deres historier og erfaringer med hesteassistert undervisning.

Summary

In this master's thesis, I wanted to look at how horse-assisted teaching takes place in the competence department and how this type of teaching impact the students who receive it. The thesis starts with a review of previous research done in the field. There is some research on how to use horses to help people with both physical and psychical health issues, but there are fewer specific studies towards using horses in school context. This is one of the reasons why I wanted to promote this in my master.

The theory used in this thesis, promotes all aspects of using animals in different contexts. The theory has information about the different methods to use, different activities that can be used and to think about what is important to think about if you are considering trying out this type of teaching.

To find out how this works in practice, I have interviewed three educators who have been responsible for using horses in teaching pupils in a competence department. This has been an incredibly nice experience and it has been interesting for me as a student and researcher to get an insight into how everyday school life in a slightly different competence department is. It

has also been nice to meet the teachers and hear their stories and experiences, which are mostly good and full of joy for both the teacher and student.

Innholdsfortegnelse

Forord	2
Sammendrag	3
Summary	3
1.0 Innledning	6
1.1 Tema og bakgrunn for oppgaven	6
1.2 Spesialpedagogikk.....	7
1.3 Kompetanseavdeling	8
1.4 Samspill med dyr	9
1.5 Hesten.....	10
1.6 Problemstilling	10
1.7 Relevant forskning.....	11
1.8 Oppgavens oppbygning	13
2 Teori	13
2.1 Dyreassisterte intervensjoner	13
2.2 Helse, selvfølelse og mestring.....	15
2.3 Mestringstro	16
2.4 Hesten.....	17
2.5 Interaksjon med hest	18
2.6 Hesteassisterte aktiviteter	19
2.7 Hesteassistert pedagogikk	19
2.8 Hesteassisterte intervensjoner i Norge - Hest og Helse	22
2.9 Green Chimneys - et skoletilbud.....	23
3.0 Metode	27
3.1. Forskningsdesign.....	27
3.2. Datainnsamling	28
3.2.1 Intervju.....	28
3.3 Analyse av data	29
3.4 Utvalget.....	29
3.4 Validitet og reliabilitet.....	30
3.5 Personvern og etiske hensyn	30
4.0 Funn	31

<i>Forskningsspørsmål 1: Hvordan planlegges, gjennomføres og evalueres undervisningen med hest?</i>	<i>31</i>
Del 1: Planlegging	31
Del 2: Gjennomføring	32
Del 3: Evaluering	33
<i>Forskningsspørsmål 2: Hvordan påvirker undervisningen elevene?</i>	<i>34</i>
Del 1: Psykiske fordeler - mestring	34
Del 2: Fysiske gevinster	36
Del 3: Hestens spesielle rolle	36
5.0 Drøfting	37
5.1 Hva er det egentlig med den hesten?	38
5.2 Hva med de som ikke liker hester?	40
5.3 På hvilken måte ganger det elevene?	41
6.0 Avslutning	45
6.1 Konklusjon	46
6.2 Implikasjoner for praksisfelt og videre forskning	46
7.0 Referanser	47
Vedlegg	53
Vedlegg 1: Intervjuguide	53
Vedlegg 2: Informasjonsskriv	53
Vedlegg 3	55

“Hester skiller ikke kongelige fra andre, vet du, de lar deg være deg selv.”

1.0 Innledning

I dette første kapittelet vil det komme frem tema for oppgaven og hvorfor dette temaet har blitt valgt. Problemstillingen oppgaven skal bygge på vil også komme frem i tillegg til en kort forklaring av problemstillinga. Videre vil det komme en forklaring av viktige begreper i oppgaven. Avslutningsvis vil det komme en kort plan for resten av oppgaven.

1.1 Tema og bakgrunn for oppgaven

Denne masteroppgaven tar for seg hesteassistert undervisning og hvordan dette påvirker mestringsfølelsen til elever med vedtak om spesialundervisning på kompetanseavdeling. Spesialpedagogikk innebærer å velge metoder som gagnar eleven mest mulig, og i flere tilfeller kan man se at en alternativ læringsmetode kan være effektivt. Selv har jeg sett på nært hold hvordan barn og elever kan endre seg positivt i samhandling med dyr og har også kjent på effekten selv.

Jeg er selv oppvokst på gård, og har alltid hatt nærhet til både dyr og naturen. Det gikk ikke lang tid før jeg forelsket meg i hesten og tilbrakte så mye tid som mulig i stallen. Jeg lærte ekstremt mye om hesten, om meg selv og ikke minst om livet.

Det er mange som hevder at ingenting i livet er gratis, men en klem og et blick fra en hest er faktisk det. Som liten jente var jeg en av dem som ikke fant helt plassen min, jeg følte jeg var utenfor og annerledes. Stallen var min friplass og jeg hadde alt jeg trengte der. Heldigvis for meg hadde jeg en mor som skjønnte dette og da jeg senere i livet etterspurte min egen hest, var hun der og hjalp meg nå ønsket mitt. Da jeg var 15 år fikk jeg en helt egen hest, min beste venn og livsledsager. Livet mitt har bydd på en del utfordringer, både fysisk og psykisk, men jeg har aldri følt meg alene eller ensom. Jeg har alltid hatt en som jeg kan stole på, en som er fullstendig til stede for meg. Jeg kan med hånda på hjertet si at "hesten er min beste venn, terapeut, psykolog og helsearbeider" (Hest og helse, u.å).

Å få lov til å være i nærhet med dyr er kanskje en luksus ikke alle barn og elever har, og jeg ønsker å fremme at dette er noe elevene kan få via skolen.

I praksis har jeg sett hvordan flere elever som mottar spesialundervisning har problemer med å passe inn, føler seg utenfor og i flere sammenhenger føler liten grad av mestring. Men, jeg har også sett spesialpedagoger og pedagoger som strekker seg langt for å finne et

tilfredsstillende tilbud til elevene som trenger det lille ekstra. Et tilbud hvor man kan jobbe ute, være i aktivitet og stelle dyr kan være en løsning for flere av disse elevene og derfor ønsker jeg å fremme dette i min forskning.

Jeg ønsker å sette et søkelys på alternative læringsmetoder ved å bruke dyr, slik at andre pedagoger og spesialpedagoger kan få innsikt i tematikken. Dersom dette kan være den lille betydningsfulle forskjellen for flere, ønsker jeg at skolen skal åpne opp for at dette skal være en mulighet og et tilbud for elever som trenger det lille ekstra.

1.2 Spesialpedagogikk

I opplæringsloven §1-3 står det: «Opplæringa skal tilpassast evnene og føresetnadene hjå den enkelte eleven, lærlingen, praksisbrevkandidaten og lære kandidaten.» Denne paragrafen og prinsippet om tilpasset opplæring gjelder all undervisning, både ordinær undervisning og spesialundervisning. Spesialundervisning er en del av tilpasset opplæring, men ikke all tilpasset opplæring er spesialundervisning. Spesialundervisning er et tilbud som gis for å oppnå og ivareta alle elevers muligheter til å nå realistiske mål, som etter elevens forutsetninger ikke lar seg gjøre innenfor ordinær opplæring (Utdanningsdirektoratet, 2014).

Spesialundervisning er særskilt tilrettelagt opplæring som tar sikte på å hjelpe elever med spesielle behov, som ikke kan dekkes innenfor rammen av det ordinære opplæringstilbudet (Nilsen, 2021). Dette innebærer at en elev har krav og rettighet til en opplæring som er mer individuelt tilpasset. Omfanget og arbeidsmetoden i spesialundervisningen blir styrt av elevens individuelle sakkyndige vurdering som kommer fra PP-tjenesten. Den sakkyndige vurderingen kommer med forslag til hva timene med spesialundervisning skal brukes til. Kontaktlærer og spesialpedagog lager en individuell opplæringsplan (IOP) ut fra den sakkyndige vurdering. IOP-en inneholder elevenes tilpassede mål og hvordan spesialundervisning skal foregå for å hjelpe eleven og nå målene. (Nilsen, 2021).

Spesialundervisning har som mål å gi alle elever tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Elevene som mottar spesialundervisning, vil dermed være de elevene som av diverse grunner ikke får tilfredsstillende utbytte av den ordinære undervisningen (Opplæringsloven §5-1) Befring og Tangen (2012) skriver om spesialpedagogikkens mål og oppgaver. Her kommer det tydelig frem at det overordnede målet er å “fremme gode lærings-, utviklings- og livsvilkår”. En spesialpedagog har to sentrale faglige oppgaver. Den første handler om å

forebygge for at vansker eller barrierer skal oppstå eller utvikle seg, og det andre handler om å avhjelpe og redusere vansker og barrierer som allerede finnes (Befring og Tangen, 2012, s.17).

En annen måte å forklare spesialpedagogikken mål beskrives slik: “Spesialpedagogikken er et internasjonalt fagfelt som arbeider for å gi vilkår for et verdig liv til barn og unge som faller utenfor nådeløse normer og rammer for normalitet” (Befring og Tangen, 2012, s.33). Dette innebærer et sentralt faglig mandat mot å bidra til læring, personlig utvikling, livskompetanse og livskvalitet for fagets primære målgruppe. Målgruppen er funksjonshemmede, sårbare, forsømte, engstelige, overaktive eller funksjonsdiskriminerte barn og unge (Befring og Tangen, 2012, s.33).

For å oppsummere hva begge disse forskerne og forfatterne skriver, så handler spesialpedagogikk om å lære elevene det de trenger for å få et verdig liv og en god skolegang. I mange tilfeller kan dette være en vanskelig oppgave, og det setter press på både spesialpedagoger og PP-Tjenesten i hvilke arbeidsmetoder som bruker sett i lys av hvilke arbeidsmetoder som fungerer best mulig. Denne oppgaven vil videre foreslå hesteassistert undervisning som et alternativ inn mot elever som mottar spesialundervisning.

1.3 Kompetanseavdeling

Enkelte elever har et ekstra behov for tilpasset undervisning. Det er slik at kommuner da kan opprette egne kompetanseavdelinger. I forskrift til opplæringsloven §6-17 står det om elever med sterk nedsatt funksjonsevne og deres fortrinnsrett.

“§6-17: Søkjarar med rett til spesialundervisning og som har sterkt nedsett psykisk eller fysisk funksjonsevne, kan søkje om inntak til Vg1 etter føresegna her. Søkjaren må på grunn av den nedsette funksjonsevna ha eit særleg behov for å bli teken inn på ein skole som er særskilt tilrettelagd, og det må liggje føre dokumentasjon som underbyggjer det særlege behovet til søkjaren (Opplæringsloven, 1998, §6-17)”.

Opplæringen skal tilpasses den enkelte elevs evner og forutsetninger og skolen skal bruke varierte arbeidsformer. Elevene på kompetanseavdeling har et behov for å ha mål som avviker fra de nasjonale læreplanene og dette forutsetter et alternativt innhold og større tilrettelegging av opplæringa.

Store deler av opplæringa er knyttet til ferdigheter for å mestre og klare seg i livet (ADL) som for eksempel kan innebære egenomsorg, kommunikasjon og nærhet og samhörighet.

1.4 Samspill med dyr

Kunnskap om samspill mellom dyr og mennesker viser at dette kan fremme menneskers fysiske og psykiske helse. Et slikt positivt samspill kan bidra til å fremme læring, gi elevene en økt opplevelse av mestring og i tillegg øke livskvaliteten (Walsh, 2009).

Dette samspillet, og kunnskapene vi har om det kan brukes i ulike former, alle inn under begrepet dyreassisterte intervensjoner (DAI). En mer konkret beskrivelse av begrepet er “aktive, tidsavgrensede tiltak der ulike former for samhandling med dyr kan brukes som supplement til ordinære tiltak” (Berget et al, 2018, s.15).

Samhandling med dyr kan lette sinnets evne til å påvirke kroppsfunksjoner og symptomer. Dette kan være som følge av positive endringer i nevrokjemisk nivå. Linda Handlin (2010) har undersøkt hunders innvirkning på eierens oksytocinnivå i sin doktorgradsavhandling. Konklusjonen er at både menneske-menneske og menneske-dyr interaksjoner fører til en økning av oksytocin, som igjen fører til redusert kolesterol og blodtrykk. En økning av oksytocin er også positivt i forhold til sosial interaksjon (Handlin, 2010). Det å være sammen, berøre og følelsen av å gi et annet levende vesen kjærlighet kan være med på å stimulere fysiske reaksjoner som er nødvendige for mennesket. Samhandling med dyr kan også redusere følelsen av ensomhet og kan i tillegg gjøre slik at man samtaler med andre mennesker. Dyr kan også bidra med sosial støtte og kan være med på å lage en struktur i hverdagen i form av daglige gjøremål (Berget mfl., 2018, s.67).

Dyrene er avhengige av oss mennesker. De trenger oss for å få daglig stell, mat og andre nødvendigheter. For noen kan dette være med å hjelpe dem. De vet at dyret trenger dem og er avhengig av at de stiller opp.

En annen viktig del av samspill med dyr er at det øker og bygger mestring og selvtillit. Studier viser at samspillet skapes både ved direkte fysisk kontakt, på lik linje med følelsen og opplevelsen av at dyret kan gi trygghet og hjelp til å håndtere dagliglivets vanskeligheter (Berget mfl., 2018, s. 67).

1.5 Hesten

I denne masteroppgaven vil fokuset rettes mot dyreassisterte intervensjoner med bruk av hest. For å sette hesten inn i et spesialpedagogisk perspektiv, så er hesten allerede en viktig hjelper innenfor helse. Den bidrar positivt til psykisk helse og hjelper til med rehabilitering av fysikalske utfordringer. Det er ikke bare hesten i seg selv som har denne innflytelsen på mennesker, men det er kombinasjonen av hest, fysisk aktivitet og frisk luft.

En hest er fullstendig avhengig av et menneske. Det kan være en viktig del av å komme seg ut av senga på morgenen, nettopp for at hesten trenger mat.

Hesten er også enklere å være sammen med enn et menneske. Den har enkle måter å kommunisere på og den hører gjerne på alt du vil fortelle, uten å dømme (Berget mfl., 2018, s.122)

Hesten er følsom og kan derfor lett påvirkes av menneskers holdning og atferd. Dette gjør at hesten ofte kan speile oss og lære oss viktige ting om oss selv. Hesten har også evnen til å lese menneskelige signaler. Hesten er oppmerksom og vil til enhver tid følge med på mennesket som den anser som sin leder. Dette er viktig å tenke på i all håndtering av hest. Måten mennesket håndterer hesten har betydning for hvordan hesten reagerer og om interaksjonen blir positiv, negativ eller nøytral (Fureix et al., 2009).

I samspill med hesten vil man ofte få direkte reaksjoner på eget kroppsspråk. Dette gjør at hesten fungerer bra som en læremester for å lære hvordan man bør oppføre seg og hvordan man bør kommunisere. Hesten vil gi beskjed eller reagere, for eksempel med å snu seg bort, dersom man gjør noe hesten oppfatter som feil eller teit (Burgon 2011).

1.6 Problemstilling

Aktiviteter med dyr er et bredt tema, og jeg har derfor valgt å kun sette søkelys på aktiviteter med hest i denne oppgaven. Jeg har valgt å se på undervisning med hest og hvordan dette fungerer i praksis. Grunnen til at jeg velger denne vinklingen er fordi det finnes lite forskning på det på det fra før av. Forskning som viser hvordan undervisning foregår og hva som kreves for å lykkes med hesteassistert undervisning.

Masteroppgaven vil ta for seg en skole som har hest på timeplanen. Det vil være fokus på en egen klasse med elever som har rett til spesialundervisning, en kompetanseavdeling. Målet vil være å finne ut hva som er spesielt med å bruke hesten i undervisningssammenheng, og hvordan hesten påvirker elevene.

Tittelen på oppgaven er pedagogers erfaring med hesteassistert undervisning på kompetanseavdeling. I intervjuene vil målet være å finne ut av hvilke refleksjoner og erfaringer pedagogene har med denne type undervisning, sett i lys av spesialpedagogikkens og kompetanse avdelingens oppgaver om å hjelpe elevene til å få et bedre og enklere liv, fylt med mestring av hverdagslige oppgaver.

Videre har jeg også laget to forskningsspørsmål som intervjuguiden i stor grad går ut ifra.

1. *“På hvilken måte gjennomføres, planlegges og evalueres undervisning med hest på kompetanseavdeling?”*
2. *“Hvordan erfarer pedagogene at undervisning med hest påvirker mestringsfølelse?”*

1.7 Relevant forskning

I denne delen av kapittelet vil det komme frem forskning som er relevant for temaet hesteassistert undervisning.

PATH international (2014) har satt sammen en liste med lidelser og utfordringer som kan ha utbytte av hesteassisterte intervensjoner. Disse er blant annet: Autisme, utviklingsforstyrrelser, ADHD, lærevansker, psykiske funksjonshemninger, følelsesmessige eller atferdsmessige utfordringer, PTSD, ungdom i risikozonen, dødelig sykdom, rusmisbruk og spiseforstyrrelser. Flere av disse vil være relevante inn mot kompetanse avdelinger som er fokusgruppen i denne masteroppgaven.

I Norge finnes det Inn på tunet (IPT)-virksomheter. En masteroppgave med tittelen “Grønn Omsorg i Agder” (Sollesnes, 2013) tar for seg erfaringene 5 ungdommer har gjort seg ved å delta på et slikt tilbud på gård. Informantene hadde alle falt ut av ordinær skolegang.

En av informantene beskriver at det var en god følelse og bare være der på gården, fordi atmosfæren var behagelig og rolig. Det var en plass de kunne finne roen.

I forhold til hester, var det enkelte som fortalte om den gode følelsen av å mestre å hente seg en hest for å ri en tur i terrenget. En ubeskrivelig følelse av frihet. En viktig del av IPT-prosjektet er også at alle som deltar skal bli sett, være betydningsfulle for arbeidet og oppleve mestring og anerkjennelse (Berget mfl., 2018, s110-116).

En del av Inn på tunet-tilbudet er også terapi ved bruk av hest. Terapien er kropps- og følelsesorientert og her er hestens høye sensitivitet og responsivitet til menneskers kroppsspråk hjelpsom. Dette brukes for å hjelpe pasienten til å øke bevissthet om egne følelser, kroppslige reaksjoner og kommunikasjon (Hauge mfl., 2015)

Resultatene fra hesteassistert terapi viser at pasientene utviklet mer konsistent atferd, forbedrer verbale og nonverbale kommunikasjonsevner, fikk økt selvtillit og problemløsningsevner, bedret mestring, samarbeidsevner, evne til å endre egen atferd og til å øve innflytelse på egen situasjon. Pasientene fungerte bedre og hadde færre plagsomme symptomer (Johansen mfl., 2014; Burgon, 2011).

Studier (Bass mfl., 2009; Schultz, Remick-Barlow & Robbins, 2007; Trotter mfl., 2008) indikerer at hester kan ha en positiv terapeutisk effekt på barn og ungdom som har ulike sosiale, følelsesmessige og atferdsmessige vansker.

Barn og ungdom med negativ atferd blir motivert av hester for å lære positive mestringsmekanismer (Kaczor, 2009), og Chardonns (2009) fant ut at hesteassistert terapi bidro til å redusere et barn med psykisk lidelse sin aggressive atferd, i tillegg til at det bidro til at barnet ble mer tålmodig, fikk høyere selvbevissthet og selvfølelse i sosiale situasjoner (Fine, 2019, s.161).

I annen forskning rettet mot barn som var i fare for å mislykkes faglig (Kaiser, Smith, Heleski & Spence, 2006; Trotter mfl., 2008) indikerte resultatene at interaksjon med hest hadde mer positiv effekt enn klasseroms basert rådgivning. Dette når det gjaldt å styrke elevenes selvidentitet, selvtilfredshet og egostyrke og redusere aggresjon, hyperaktivitet og atferdsvansker.

Ewing med flere gjennomførte i 2007 en studie på effekten av heste fasilitert psykoterapi og læring som komplementære intervensjoner til tradisjonelle terapeutiske metoder. I denne studien deltok 28 gutter og jenter, hvor alle hadde atferdsvansker og emosjonelle forstyrrelser. Studien ble gjort ved at deltakerne deltok på et to-timers kurs ved et hestesenter og hest ble inkludert i alle vanlige skolefag i tillegg.

Resultatet av studien ble at barna utviklet prososial atferd og læringsmål og det ble ikke funnet noen statistisk signifikante forskjeller mellom før- og ettertesten, som benyttet kvantitative mål. De inkluderte voksne i studien, pedagoger, rideinstruktør og andre medhjelpere, observerte imidlertid positive endringer når det gjaldt alvorlige atferdsforstyrrelser og sosial aksept (Fine, 2019, s161).

Fine (2019) har satt sammen en tabell med ulike studier gjort på hesteassisterte interaksjoner. Flere av disse er relevante for denne masteroppgaven.

Glazer, Clark og Stein (2004) gjennomførte en kvalitativ studie med aktiviteter på og av hesteryggen. Deltakerne var barn med dødsfall i familien og målet var å undersøke samhandling med hester for å hjelpe i sorgprosess og med personlig utvikling. Funnene i studien var at interaksjonen hadde betydning for selvfølelse, selvsikkerhet og tillit.

Jenkins og Reed (2013) undersøkte hvordan rideterapi kunne påvirke barn med autismespekterforstyrrelse sin atferd. Funnene i denne studien var at det var ingen klinisk signifikante effekter på atferd. Pendry, Carr, Smith og Roeter (2014) studerte hvordan aktiviteter med hest påvirket barns sosiale kompetanse og atferd. Her var resultatet en moderat økning i sosial kompetanse.

1.8 Oppgavens oppbygning

I oppgavens kapittel 2 vil fokuset være på et teoretisk grunnlag for resten av oppgaven. Her vil der komme frem relevant teori og forskning. Videre vil kapittel 3 ta for seg metode og analyse design for forskningsdelen av oppgaven.

Kapittel 4 vil være en gjennomgang av datainnsamlingen som igjen vil drøftes i kapittel 5. I slutten av oppgaven vil det komme en avslutning og en konklusjon.

2 Teori

Emnet denne masteren skal sette søkelys på er dyreassistert undervisning. Dette er et emne som det ikke finnes mye forskning og teori på, men det er et emne som er nytt og som det blir mer og mer av.

Teorikapittel vil starte med grunnleggende og relevant teori om dyreassisterte intervensjoner og hvilken effekt det kan ha på mennesker.

Videre vil jeg knytte denne teorien opp mot Banduras teori om mestring og mestringstro og Antonowskys teori om salutogenese og helseperspektivet.

2.1 Dyreassisterte intervensjoner

Dyreassisterte intervensjoner har til felles at man ønsker å støtte helsefremmende prosesser for ulike brukergrupper (Fine, 2019, s25). Dyreassisterte intervensjoner er et relativt nytt

begrep. Det er et begrep som blir mer og mer brukt, og det vokser i bruk både i helse- og undervisningssammenheng.

Mennesker og dyr har levd sammen og delt livene sine i mange år. (Jensen, 2017). Grunnen til at menneske har levd tett med dyr er fordi dyrene gir oss melk, kjøtt og pels/ull.

I de senere årene har det også kommet ny interesse for at dyrene gir oss mer enn bare det. Denne intervensjonen og interaksjonen mellom dyr og mennesker kan også bidra til bedre helse og større oppfattelse av livskvalitet, både som forebyggende tiltak og som rehabiliterende tiltak. Kjernen i dyreassisterte intervensjoner, og en stor del av grunnen til at dette er et område som forskes på, er denne positive virkningen som dyr har på mennesker (Fine, 2019, s.23).

Dyreassisterte intervensjoner er et vidt begrep. Videre i oppgaven vil forkortelsen DAI brukes. DAI er en paraplybetegnelse og kan igjen deles inn i tre hovedtilnærminger. Den første, dyreassistert terapi (DAT), den andre, dyreassistert pedagogikk (DAP), og til slutt dyreassistert aktivitet (DAA). Det finnes retningslinjer for DAI som påpeker at det er viktig at personen som arbeider med dette, skal ha relevant kunnskap om både menneskene og dyrene (IAHAIO, 2018)

Samspillet mellom dyr og menneske er magisk. Det kan i mange tilfeller knyttes til begrepet biofili (Wilson, 1984; Kellert & Wilson, 1993). Biofili handler om at mennesker er interessert og tiltrukket av naturen og dyr. Dyr er viktige for oss mennesker og det kan bli brukt på flere forskjellige måter i undervisnings og terapissammenheng. Senere i kapittel vil det komme frem noen praktiske eksempler på slik undervisning og terapi (Berget mfl, 2018, s.53).

I Håndbok for dyreassisterte intervensjoner (Fine, 2019) finnes en oversikt over fire dokumenterte effekter dyreassisterte intervensjoner kan ha. Disse kan mulig være relevante innenfor spesialpedagogikk. For det første vil det ha betydning for å bedre humør og spesielt inn mot å redusere depresjon (Souther & Miller, 2007). Det vil også ha betydning for å fremme positive sosiale interaksjoner (Gueguen & Cicotti, 2008), reduksjon av angst og stress og økt tillit og ro, spesielt i stressende situasjoner (Beetz mfl., 2011), og dyreassisterte interaksjoner vil også påvirke og øke barns konsentrasjon og motivasjon (Hediger & Turner, 2014).

International Association of Human-Animal Interaction (IAHAIO) er en verdensomspennende forening for organisasjoner som ønsker å fremme fagfeltet dyreassisterte intervensjoner. I 2014 gav foreningen ut et dokument kalt «White Paper», som

inneholder definisjoner og retningslinjer for dyreassisterte intervensjoner. I dokumentet kommer det frem regler og retningslinjer for hvilke dyr man kan bruke. Det skal for det første bare være domestiserte dyr, altså dyr som er tilpasset for å fungere sammen med mennesker (IAHAIO,2018)

2.2 Helse. selvfølelse og mestring

For å kunne forstå hvordan dyreassisterte intervensjoner kan påvirke helsen vår, er det først og fremst viktig å ha en forståelse for hva helse er. Helse er et vidt begrep, og det kan tolkes forskjellig. Verdens helseorganisasjon (WHO) definerer helse slik: “en tilstand av fullstendig fysisk, mentalt og sosialt velvære og ikke bare fravær av sykdom og lyte”. (WHO, 1946). Helse er et bredt begrep og kan forstås på ulike måter. I WHO's definisjon er helse en helhet av både fysisk, mentalt og sosialt velvære. Det innebærer at man må jobbe med alle disse tre tingene for å opprettholde en god helse. Det er også slik at man må jobbe med dette for å forebygge at man får en dårligere helse enn ønsket.

Regjeringen i Norge fremmer i stortingsmelding nr. 19, Folkehelsemeldingen - Mestring og muligheter (2014/2015), et ønske om at Norge skal fortsette med en folkehelsepolitikk som skaper muligheter og fremmer mestring for alle. Stortingsmeldingen legger frem tre mål: “Norge skal være blant de tre landene i verden med høyest levealder, befolkningen skal oppleve flere leveår med god helse og trivsel og reduserte sosiale helseforskjeller”, og at “vi skal skape et samfunn som fremmer helse i hele befolkningen (Helse- og omsorgsdepartementet, 2015).”

Regjeringens målsettinger er klare. Det må gjøres en jobb for hele befolkningens helse, og for å kunne klare det må det settes inn helsefremmende tiltak. En definisjon på slike tiltak er at det er “en prosess der individer eller lokalsamfunn gjøres i stand for å få økt kontroll over forhold som har innvirkning på helsen, og på den måten forbedre sin egen helse (WHO, 1986).

Videre vil en god helse igjen føre til at man kan leve et produktivt liv, hvor man er til nytte for velferdsstaten Norge, og kan ta vare på seg selv, både sosialt og økonomisk (Fine, 2019, s25). Dette er kanskje noe av de viktigste arbeidet man gjør på en kompetanseavdeling. Elevene ønsker ikke å skille seg ut, de ønsker å gjøre som alle andre. De ønsker å få seg en jobb når de er ferdige på skolen og de ønsker å bidra til storsamfunnet der de kan det.

Aaron Antonovsky er en kjent forsker og teoretiker. Han forsket på helse og da inn mot det salutogeniske helseperspektivet. Salutogenese handler om hva som fremmer god helse, selvfølelse og mestring. Antonovsky var mest opptatt av hva som fremmer helse og hadde sitt fokus i hva man kunne gjøre for å få bedre helse, mer mestring og bedre selvfølelse. Antonovsky (2005) vektlegger hva som gjør at vi holder oss friske og hva som gjør at vi kan stå imot sykdom.

Forskning (Serpell, 2006) viser at dyr kan bidra til å redusere stress, som igjen kan bidra til økt helse. Det kan skje på to måter. Den første handler om at dyr kan være en støtte i situasjoner hvor man føler et stort press, for eksempel før en stor prøve, før man skal ta vaksine osv. (Berget mfl., 2018, s.57). Dyrets oppgave her vil være å vekke og bibeholde vår oppmerksomhet (Kather mfl., 1983). Den andre måten kan være ved at dyret reduserer stress og fungerer som en stress buffer (McNicholas & Collis, 2000a).

For å sette Antonovskys teori inn i hesteassistert undervisning, handler det mye om at elevene må se og oppleve tilværelsen som forståelig, håndterbar og meningsfull. Han hevder også at dersom man opplever noe som meningsfullt, vil det også påvirke motivasjonen (Antonovsky, 2012). Videre viser forskning (Kruger og Serpell, 2010) at samvær med dyr kan bidra til å opprettholde følelsen av sammenheng (Berget et al, 2018, s58).

2.3 Mestringstro

En annen kjent forsker innen undervisning er Albert Bandura. Hans teori om sosial- kognitiv undervisning går ut på kognitiv læring og andre kognitive prosesser i den enkeltes interaksjon og tilpasning til de sosiale omgivelsene en befinner seg i. Banduras teori har blitt brukt som en forklaring på menneskelig atferd, hvordan vi velger å handle, hvordan vi utvikler oss og hvordan vi lærer (Bandura, 1997).

En annen viktig del av Banduras teori er self-efficacy, mestringstiltro eller mestringstro. Det handler om at dersom man virkelig tror at man kan mestre en oppgave, har positive forventninger til mestring, så er det større sjanse for at man klarer oppgaven man har fått. Bandura (1997) skriver at forventningen om mestring vil påvirke både tankegang og hvordan vi oppfører oss.

Det finnes flere forhold som kan være med å bidra til en persons mestringstro. Det kan være noe som ligger i personens indre, i omgivelsene eller i selve situasjonen. En høy mestringstro

kan føre til at man gjøre en bedre jobb, har bedre prestasjoner og opplever bedre selvtillit og selvfølelse. Mestringstro gjør slik at man ser på en oppgave med positiv innstilling, fordi det er noe man vet at man klarer dersom man jobber hardt. Dette kommer også igjen når man snakker om mestringstro i lys av motivasjon. Mestringstro kan bidra til at man opplever større motivasjon for å legge ned tid og arbeid for å mestre en oppgave.

2.4 Hesten

Hesten har i lang tid vært en viktig bidragsyter i Norge. Hesten har alltid vært en viktig del i norsk gårdsbruk, men har i de senere årene blitt mer og mer brukt i helse og undervisningssammenheng. Bruken av hest har endret seg fra å være en samarbeidspartner i gårdsdriften, til å bli en samarbeidspartner i helseforebyggende og helsefremmende arbeid og barn, voksne og eldre. Å være med hesten er en kombinasjon av frisk luft, fysisk aktivitet blant godt samvær og selv om hesten i seg selv ikke er en magisk vidundermedisin, kan disse tre tingene virke underverker dersom det blir gjort riktig for riktig person (Berget mfl., 2018, s.123).

Når man skal gjennomføre DAI, står man over et valg av dyr. Det finnes forskning som viser at man kan bruke storfe, kjøttfe, sau, hest, hund osv. Det som er mest brukt og som viser seg å fungere bra for barn er hest og hund. Det er viktig at dyret man bruker har godt gemytt og at det har blitt trent til å takle for eksempel ugunstig eller forutsigbar håndtering. Det er også viktig at man forbereder barna så godt som mulig og viser og forklarer dem hvordan man skal håndtere dyrene på best mulig måte.

Grunnen til at hester er blitt brukt i forbindelse med DAI er at det er en dyreart med god evne til å fange opp kommunikasjonssignaler fra mennesker. Samvær med hest i form av muskelstimulering, balansetrening, og stell er gunstig for barn både med tanke på motorisk trening og opplevelse av mestring (Berget mfl., 2018, s.141).

Aktiviteter med hest kan også være en hjelp for å gi unge mer motivasjon. Det kan være en følelse av at man har betydning for hesten slik at man føler mening med å dra i stallen. Hesten står og venter på deg hver morgen for å få frokosten sin, og for noen kan dette være vendepunktet som får de opp av senga om morgenen. Hesten er avhengig av mennesker og dette kan gi oss mennesker en følelse av å ha en betydning for noe. En betydning for et annet vesen, som puster, spiser og lever.

Det som også er spesielt med hesten er at den har et enkelt språk. Den kommuniserer i stor grad med kroppsspråk og atferd. Hesten er enklere å lese enn for eksempel andre mennesker, og det kan i mange tilfeller være god trening for å lese kroppsspråk som kan tas videre til sosiale sammenhenger med mennesker. Hesten er også til stede i nuet, og gir deg mye oppmerksomheten. Hesten kan gi en følelse av trygghet og hesten er der uansett hvilken dag det er, hvilken form du er i eller hvordan du har det. Dette kan være viktig i møte med utrygge barn som ofte kan ha problemer med relasjoner og sosial kontakt.

En annen ting som er viktig med hesten er at det er et flokkdyr. Den knytter seg til andre hester i flokken, men kan også vise liknende atferd mot mennesker. Hesten svarer oss med sitt kroppsspråk og derfor oppleves det som om hesten forstår oss og våre følelser (Berget mfl., 2018, s.122).

2.5 Interaksjon med hest

Å være i samspill med hest i helsefremmende arbeid kan deles inn i to forskjellige grupper. Hesteassisterte aktiviteter og hesteassistert terapi. Hovedpunktet i begge er å være sammen med hesten og er basert på disse interaksjonene. Det er viktig at lederen for interaksjonen er den voksne og ansvaret ligger på den. For at interaksjonen skal få maksimalt utbytte for barnet er det viktig at det ligger grundig kunnskap i bunn (Berget mfl., 2018, s123).

Hesteassistert terapi kan brukes som behandling av både fysiske og psykiske lidelser, og kan deles inn i hesteassistert psykoterapi og terapiridning (Kruger og Serpell, 2010).

Hesteassistert psykoterapi handler om å bedre psykiske lidelser gjennom å jobbe med kommunikasjon med hesten for å bedre atferdsmønstre (Thelle, 2014). Her arbeides det ofte med hesten fra bakken i samarbeid med en terapeut med kompetanse innen psykiske lidelser. Det er viktig at terapeuten har relevant utdanning, for en stor del av terapien skjer ved at terapeuten observerer det som skjer og er oppmerksom på hvordan pasienten eller barnet reagerer i samspill med hesten (Berget mfl., 2018, s.123).

En mer tradisjonell form for hesteassistert terapi er terapiridning. Dette er fysisk behandling (Falch, 2008). Her må man ha utdanning innen fysiologi og det finnes egne retningslinjer for dette hos Norsk fysioterapiforbund. Denne type terapiridning er refusjonsberettiget og det betyr at man kan få støtte, altså at man kan få tilbud eller henvisning til terapiridning av legen dersom man har fysiske lidelser som krever sårn type behandling.

Det finnes også handikapridning. Dette er et tilbud flere ridesentre har til mennesker som har en fysisk funksjonshemming. Her betaler man for tilbudet selv, og det utføres ofte av rideinstruktører (Berget mfl., 2018, s.124).

2.6 Hesteassisterte aktiviteter

Den andre delen av hesteassisterte interaksjoner er aktiviteter med hest og har som mål om å fremme helse og/eller som et sosialpedagogisk tiltak. Her jobbes det med mestring, kommunikasjon og sosial atferd. Det som skiller disse to, hesteassistert psykoterapi og hesteassisterte aktiviteter er hvem som kan utføre handlingen. Hesteassistert psykoterapi er noe som skal utføres av terapeuter eller andre med relevant utdanning innen helse, mens hesteassisterte aktiviteter kan gjøres uten denne spesialiserte utdanningen. Det kreves derimot at man har godt kjennskap til hesten, dens atferd og reaksjoner, i tillegg til at man må ha gode relasjoner med barna i bunn. Dette gjør at det er denne typen som passer best i undervisningssammenheng, da man som pedagog skal ha gode relasjoner med barna.

Hesteassisterte aktiviteter defineres av Kruger og Serpell (2010) slik: “aktiviteter med hest som har til formål å bedre livskvalitet eller fremmer helse for ulike målgrupper”.

Hesteassisterte aktiviteter kan knyttes opp mot læring og pedagogikk, hesteassistert coaching som innebærer et fokus på selvutvikling, handikapridning, rideskole eller Inn på Tunet-tiltak. Målet med aktiviteten er å fremme helse og aktiviteten kan i stor grad tilpasses til målgruppen og ønsket utbytte.

Hesteassistert læring eller coaching inneholder elementer fra psykologien om selvutvikling og mestring. Kommunikasjon og reaksjonsmønstre er viktige fokuspunkter (Berget mfl., 2018, s.125).

Hesteassisterte aktiviteter er et bredt tema. Innenfor hestefaget og i stallen så er det ekstremt mye forskjellig arbeid som må gjøres og derfor kan dette passe til mange forskjellige elever. Det kan være alt fra å måle opp fôr, gi vann til hestene, pusse utstyr, strigle, sette opp gjerder osv. Alt dette pågår ute i frisk luft og svært ofte i gode naturomgivelser som også er ideelt for barn og unge.

2.7 Hesteassistert pedagogikk

Innenfor hesteassistert læring og coaching kan man dra ut et eget fokusfelt som er hesteassistert aktiviteter i tilknytning til pedagogikk. Det er da mer fokus på hesteassistert læring hvor man har fokus på fagene i skolen. Det kan være sosiale mål, fysiske mål slik som

i idrett eller kroppsøving, det kan være naturfag og det kan være matematikk med å finne ut hvor mye mat hver enkelt hest trenger.

Fine (2019) bruker samlebegrepene hestefasilitert eller hesteassistert læring om læringsformer i samhandling med hester. Denne læringsformen kan brukes i ordinær undervisning, men fungerer også bra i spesial- og sosialpedagogikk og kan gjøres av fagpersonen innenfor disse fagene.

Denne type undervisning vil hjelpe elevene å se mening i det arbeidet de gjør, og vil spesielt passe fint for elever som synes skolen er “kjedelig” og som ikke skjønner hvorfor de må sitte inne og regne matematikk i en bok.

En slik type innfallsvinkel på undervisning vil gi pedagoger muligheten til å utnytte hesten og miljøet hesten lever i, for å lære kommunikasjons- og livsferdigheter som kan påvirke hvordan vi forholder oss til andre i våre egne liv (Fine, 2019, s.159)

Her vil man dra hesten inn i undervisningen får å prøve å skape både motivasjon, mestring og følelse av mening. Her vil man ta utgangspunkt i læreplan og kompetansemålene for å skreddersy en timeplan hvor hesten får en plass. Dette kan hjelpe å gi elevene mening i de vanlige skolefagene. Det kan for eksempel være å måle opp fôr i matematikkundervisning. Denne type pedagogikk gir en praktisk tilnærming til de mer teoretiske oppgavene, i tillegg til at man får gjort en sosial og fysisk handling.

Denne type pedagogikk gir en praktisk tilnærming til de mer teoretiske oppgavene, i tillegg til at man får gjort en sosial og fysisk handling. I stallen er det også mange muligheter for å gjøre forskjellige oppgaver og det kan variere fra dag til dag og fra årstid til årstid. På vinteren kan elevene være med å ta på dekken på hesten, ta dem ut i luftegården sin og strø veien med grus for å hindre at folk og dyr sklir. Det kan også være måking av snø. På våren handler det i stor grad om å gjøre klart sommerbeite til hestene, fikse både gjerder, strøm og vanntilgang. Her må hestene tilvennes gress, og det å ta med seg hesten på leietur i skogen for å gresse litt kan være en fin aktivitet.

For å drive med hesteassistert pedagogikk kreves det relevant pedagogisk utdanning, i tillegg til at det er viktig at man har relasjoner til elevene (Berget mfl.,2018, s.125)

Hesteassistert pedagogikk passer derfor godt inn i skolen. Det kan gjøres av pedagoger eller andre med relevant utdanning, og det er ofte slik at disse allerede har den relasjonen som

trengs. Det er allerede mange skoler i Norge som har opprettet kontakt med gårder og ridesentre i nærmiljøet og som får tilbudet da de starter i 1.klasse.

Landbruks- og matdepartementet har utgitt en nasjonal veileder på regjeringens nettside, hvor et av kapitlene er kalt “Hesten som ressurs - lokal veileder.”

Et av underkapitlene i dette skrivet er hesteassistert læring. Her skrives det om at hesteassistert læring er aktiviteter i lag med hesten, hvor målet er å legge til rette for læring og utvikling (Burgon, 2011).

I samme kapittel, “Hesten som ressurs”, finner vi et underkapittel som heter hesteassisterte aktiviteter. Her står det følgende:

“Hesteassisterte aktiviteter kan gi mulighet for utvikling, læring, rekreasjon, rehabilitering og forebygging av atferdsproblemer (Kreuger & Serpell 2010). Fokuset i hesteassisterte aktiviteter er ikke på behandling, men på aktiviteter som kan ha en positiv påvirkning på deltakerens helse og personlige utvikling (Smith-Osborne & Selby 2010). Hesteassisterte aktiviteter har vist å påvirke livskvalitet, selvtillit, prestasjon i skolefag og sosial atferd positivt (Ewing et al. 2007; Kaiser et al. 2006; Trotter et al. 2008).”

Fokuset i slike aktiviteter trenger nødvendigvis ikke å være på selve aktiviteten, men interaksjonen mellom hesten og eleven. Det varierer fra skole til skole hvilke aktiviteter man driver med, men det er som regel en blanding av stell, kos og trening. Her er det også viktig at man ser individets behov, og gjør det som eleven er komfortabel med. Det som er avgjørende er trygghet og nærhet med hesten.

Hesten har kroppsvarme, pels og en myk mule. Hesten har store, åpne øyne og de fleste hester har et kjærlig blikk. Dette er ting som gjør hesten perfekt for arbeid med elever. Hesten har også egne meninger, og dette gjør at man i interaksjon med hesten må ta på seg et ansvar og vise til hesten at man er sjef. Dette kommer også godt med hos elever, og kan lære dem både å ta ansvar og å ta plass som individ.

Hesten påvirker menneskers helse. Videre i kapittelet om hesten som ressurs kommer det frem på hvilken måte hesten kan bidra i barn og unges helse.

“Flere studier har vist at hesten kan ha en positiv innvirkning på barn og unge med læringsvansker og emosjonelle problemer (Braat 2008; Burgon 2011; Trotter et al. 2008). Kontakt med hesten kan også gi en beroligende effekt som er viktig for interaksjonen. Barn som fikk stelle hest fikk en nedgang i stresshormonet kortisol (Pendry et al. 2014).”

For å oppsummere denne teorien kort, så er samsillet og interaksjon med hesten hele poenget med hesteassisterte interaksjoner. Det er denne trygge, gode relasjonen som gir resultater for elevene. Praktiske læringsaktiviteter som kan bli brukt er for eksempel stell og børsting, føring, vasking, daglig stell av boks og uteareal, at man forbereder hesten for aktiviteter på hesteryggen, saler på og trening av hest. Dette kan være ridning, kjøring, voltige, longering mfl. (EAGALA, 2010; Ewing mfl., 2007; PATH International, 2014).

2.8 Hesteassisterte intervensjoner i Norge - Hest og Helse

Veien til å starte med hesteassistert undervisning her i Norge er veldig enkel. Det finnes en frivillig landsdekkende medlemsorganisasjon som heter “Hest og Helse”. Denne organisasjonen tilbyr kurs for personer som ønsker å lære mer om hesteassisterte intervensjoner. Denne organisasjonen sitt formål er å “fremme hest i helsesammenheng og aktivt bidra til kvalitet i arbeidet med å bedre fysisk, psykisk og sosial helse” (Hest og helse). Organisasjonen mottar tilskudd til drift fra Landbruks- og matdepartementet. På nettsiden til organisasjonen hestoghelse.no finner man all nødvendig informasjon om hesteassisterte intervensjoner.

På nettsiden til hest og helse finner man nyttig informasjon, relevant forskning og mange gode forklaringer.

Hest og helse har en teori om hva det er med hesten som gjør den til en så god venn for oss mennesker.

“Mange, selv de som ikke driver med hest eller er kjent med hesteassisterte tilbud, opplever at det er noe med hesten som får frem gode følelser. Å se en hesteflokk i naturen, klappe en hests varme mule, eller se inn i de mørke øynene vekker noe i de fleste mennesker. Kanskje er det noe udefinert med disse store, vakre dyrene som får frem følelsene i oss. Men kanskje er det også noe med hesten biologi og psyke som gjør den egnet til å hjelpe oss mennesker med å finne ro og bli kjent med oss selv.”
(Hest og Helse, u.å)

Hesten er et vennlig og nærværende vesen. Når man er sammen med en hest får man følelsen av at de er 100% til stede, både i seg selv og i øyeblikket. Hesten kan ikke svare, hesten har ikke noe muntlig språk vi mennesker kan forstå, men likevel er det mange som føler seg forstått av hesten. Hesten har ingen skjult agenda, ingen dømmende tanker og den tar oss imot akkurat sånn vi er, uansett. Har man en dårlig dag, møter hesten oss som vanlig. Har man en god dag, møter hesten oss som vanlig. Er man sint, møter hesten oss som vanlig. Hesten vil alltid møte deg på den best tenkelige måten. Hesten vil alltid være glad for å se deg og klar for dagens oppgave. Når man er i ett med hesten, det er en fantastisk følelse. Da kan man føle at en selv og hesten flyr rundt i en boble, uten alle verdens bekymringer. En annen sammenligning hest og helse trekker frem, er at når man er sammen med hesten så trer man inn i et eget rom. I dette rommet er det et nærvær mellom hesten og menneske som gir mange mennesker en egen følelse av velvære og ro (Hest og Helse, u.å)

“Nyere, pågående forskning kan ha deler av svaret, der det pekes på at hester har et stort, elektromagnetisk felt rundt sitt eget hjerte, som spenner mange meter utenfor sin egen kropp. I dette feltet virker det som om hesten, med sitt fem ganger så store hjerte som mennesket, og en generelt høyere hjertefrekvensvariabilitet, har evne til å påvirke vår egen. Som om nervesystemene våre snakker sammen og hesten kan påvirke vår egen puls og senke den med sin jevne, stødige og lavere åndedrag. En slags regulering, akkurat slik den gjør med sine nære flokkmedlemmer (Hest og helse, u.å)”.

Hesten er et stort og kraftfullt vesen, og mange trenger å være i full konsentrasjon på hesten, seg selv og oppgaven man skal utføre i sammen. Dette gjør at mange bruker interaksjon med hest for å få en pause fra hverdagen, en pause fra stress og hjernens tankekjør. “I møte med hesten er det vanskelig å ikke bli påvirket av deres kraftfulle tilstedeværelse” (Hest og Helse, u.å).

2.9 Green Chimneys - et skoletilbud

Green Chimneys er en av 853 privatskoler i delstaten New York. Dette er en spesialskole som tilbyr undervisning med dyreassisterte intervensjoner. Skolen er for barn som ikke har lyktes innenfor det tradisjonelle skolesystemet, og den offentlige skolen kan henvise elever til Green Chimneys. Skolen er for de elevene som har et ekstra behov for struktur og støttende

undervisningsmetoder og elevene som går på denne skolen har diagnoser som autismspekterforstyrrelser, humørforstyrrelser, ADHD og angstlidelser.

Skolen har både elever som bor på skolen og tilbyr også et dagtilbud, begge for elever fra 1.-12.trinn. Skolen tilbyr en unik tilnærming til både gård og natur og dette gir muligheter for utrolig mange forskjellige aktiviteter, inn under her går også dyreassisterte interaksjoner. Tilbudet ved denne skolen fungerer slik at hvert enkelt barn får den hjelpen de trenger for å lære nye ferdigheter og bygge selvtillit. Elevene som kommer til skolen, har ofte et faglig etterslep og trenger hjelp for å tette dette. Målet med henvisning til denne skolen er at elevene kan få den ekstra hjelpen og oppfølgingen de trenger, slik at de etter hvert kan komme tilbake til den ordinære skolen (Fine, 2019, s.245).

I 2013 fikk Green Chimneys besøk. Besøket bestod av både fagpersoner og studenter innen helse- og sosialt fag fra Japan, Tyskland og Østerrike. Det kom i tillegg over 100 individuelle fagpersoner. Målet med besøket var å observere programmet for dyr-menneske-interaksjoner skolen tilbyr får å se hvordan denne type undervisning ble gjennomført. Fagpersonene håpet å lære mer og å få praktiske eksempler de kunne ta med seg videre. Mange av gjestene på Green Chimneys skolen lette etter grunner og spesifikke råd for hvordan de kunne rettferdiggjøre, utvikle og gjennomføre dyreassisterte intervensjoner og aktiviteter i spesialpedagogikken (Fine, 2019, s.245).

Dyreassisterte intervensjoner som et spesialpedagogisk tiltak er et fagfelt som i stor grad er preget av anekdotisk evidens, praksisbasert erfaring og personlige oppfatninger. Det finnes for lite empirisk forskning og evidensbaserte data. Dette gjør at mange sliter med å finne gode grunner for å fremme bruk av det i skolen. Forskningen på akkurat dette fenomenet har økt den siste tiden, men det finnes fortsatt begrenset litteratur som tar for seg akkurat bruk av dyr i spesialundervisning. Det finnes heller ikke mange studier som bekrefter og dokumentere effektene (Fine, 2019, s.243). Det som finnes av studier, teori og forskning på dyreassisterte intervensjoner, kan imidlertid være mulig å overføres til spesialundervisningen. Mangelen ligger på konklusjoner som taler for å bruke dyreassisterte intervensjoner som et spesialpedagogisk tiltak, men heldigvis er det også en styrke i de positive og lovende praktiske erfaringene. Green Chimneys er en av disse praktiske eksemplene hvor dyreassisterte intervensjoner blir brukt og hvor man kan vise til at de har generelt gode effekter på elevene (Fine, 2019, s.243).

Et stort fokus på denne skolen handler om å forbedre ferdigheter og eksekutive funksjoner. Eksekutive funksjoner tar for seg en persons evne til å løse problemer, planlegge, gjennomføre oppgaver og i tillegg regulering av atferd (Akselsen og Malt, 2020). Eksekutive

funksjoner er viktige for å kunne lykkes, både sosialt og i arbeidslivet. Ifølge Diamond og Lee (2011) er det fire egenskaper som kreves for å bli suksessfull. Disse fire er kreativitet, fleksibilitet, selvkontroll og disiplin. Disse egenskapene er alle eksekutive funksjoner og blir styrt av frontallappen i hjernen (Akselsen og Malt, 2020). Disse egenskapene vil være sentrale i skolen og kanskje spesielt på en kompetanseavdeling. Det er ulike typer aktiviteter som har vist seg å forbedre disse funksjonene hos barn og blant disse er datastyrt trening, yoga, aerobic og mindfulness. Det som er viktig med aktiviteten er at man hele tiden har gjentakelser, at det samme kommer igjen kombinert med at det hele tiden kommer nye utfordrende eksekutive funksjoner (Diamond og Lee, 2020, s.1).

Naturbasert miljø og dyreassisterte intervensjoner kan være med å forbedre og styrke disse eksekutive funksjonene. Måten det gjøres på er å dra nytte av det naturlige, rolige, avslappende og ikke-belastende miljøet, i tillegg til dyrenes væremåte og atferd (Fine, 2019, s.248). Å være i sammen med dyr og naturen krever fleksibilitet, selvkontroll og disiplin fra elevene og disse mekanismene kan bidra til både å styrke eksekutive funksjoner og å gi elevene motivasjon og skape engasjement.

Samhandling med dyr og aktiviteter i og på gården eller stallen gir elevene trening. For det første vil elevene måtte ha oppmerksomhet og fokus. Det kreves av elevene at de hører etter på instruksjoner og følger disse for at de skal få lov til å delta på aktivitetene med dyr. Dette er et viktig punkt inn mot HMS i interaksjoner med dyr. Elever som har konsentrasjonsvansker vil få trening i å holde konsentrasjonen oppe, og konsentrasjon er viktig når man er sammen med dyr. Det er viktig at man hele tiden har rettet konsentrasjonen mot dyret og den oppgaven man skal gjøre, i tillegg til at man hører etter på eventuelle instruksjoner som blir gitt. I aktiviteter med hest vil man også få tydelige svar på hesten på om man er konsentrert nok. Hesten merker dersom man mister konsentrasjonen og kan fort for eksempel gå en annen vei enn planen.

Når man er sammen med dyr er det viktig at man har rett atferd. Mange av dyrene på en gård er fluktdyr og vil reagere på brå og plutselige bevegelser. Dette gir øvelse i selvregulering, for de får se og føle hvordan deres atferd påvirker dyret og som et resultat av dette blir barna mer bevisst på egen atferd.

Når man skal ri en hest, er en stor del av å lykkes i oppgaven styrt av elevenes selvkontroll. Det å sale på, sette seg opp på hesten, ri, får så å til slutt stige av hesten krever impuls kontroll. Dette er noe elevene kan øve seg på hver gang de rir og dette gjør at de forbedrer selv- og impuls kontroll. Hestens oppgave eller påvirkning i dette tilfelle vil være at bevegelsen til

hesten gir sensoriske impulser som tilfredsstillende det kroppslige behovet mange av disse elevene har.

En annen viktig ferdighet elevene trener på i samhandling med dyr, er tålmodighet og toleranse for frustrasjon. Dyrene har egne «meninger» og det er ikke alltid de stemmer overens med det vi ønsker. Man går fra å være elev på en skole, til å bli dyrets lærer. Dette gir også en unik mulighet for at barnet kan få et nytt syn på læring. Et eksempel er at dersom hesten ikke hører på deg, kan man fort si at hesten er sta og ikke gidder å høre etter på beskjeden den fikk. Dette er i mange tilfeller slik mødre føler seg når de snakker til barna sine (Fine, 2019, s.249).

Arbeid med dyr er en lang prosess som tar både tid og krefter. I skolesammenheng er ofte arbeidet fordelt på flere klasser og lærere, men i enhver klasse har man mål og oppgaver som skal fullføres. Dette gjør at elevene får øvd seg på å stå i oppgaver, å fullføre den oppgaven de blir gitt uansett hvordan de synes det går, eller hvor stor glede de har av oppgaven. Dette vil jo også gi læring for elevene og sannsynligvis vil elevene få en god følelse etter at de er ferdige med oppgaven. Ved Green Chimneys skolen har alle dyrene faste foringsrutiner og det er også en plan for hva som skal gjøres av daglig stell og andre gjøremål. Elevene blir en del av dette og det blir tilpasset hver enkelt elev hva som er målet for dem.

Elevenes organisering ferdigheter og prioritering kan også styrkes på gården og i stallen. For eksempel så har alle hestene sin egen plass til sal og annet utstyr, børstene, grimer og annet nødvendig utstyr er merket og har en spesiell plass. Dette gir elevene mulighet for å organisere prosessen på en god måte og at de klarer oppgavene ganske selvstendig.

Selvstendighet er også et mål for mange av elevene. De skal etter god undervisning og veiledning til slutt være klare for å prøve på løse utfordringer alene. Da kan man starte med at de finner og legger på plass børstene på riktig sted og ha en utvikling og et mål om at eleven til slutt kan sale på hesten helt på egen hånd. Alt elevene får til uten veiledning vil gi eleven både motivasjon og mestring.

På Green Chimneys skolen er det flere elever med angstlidelser. Her brukes dyrene for å gjøre situasjoner mindre skremmende. Det kan for eksempel være med overganger. Av og til tas dyrene med til skolebussene for å hjelpe de elevene som sliter med å gå av bussen.

Til slutt har dyrene også påvirkning på elevenes emosjoner og kan bidra til å hjelpe elevene med emosjonell stabilisering. Hesten fungerer utmerket som trøster eller støtte for en elev som er trist, en elev som er sur på en medelev eller dersom det har skjedd noe hjemme.

Hestens nærvær, ro og tid kan være en viktig hjelp for barnet når det skal stabilisere sin emosjonelle tilstand (Fine, 2019, s.249)

” No hour of life is wasted that is spent in the saddle ”

- Winston Churchill (Paterson, 2005, s. 73).

3.0 Metode

I dette kapittel vil forskningsdesign, utvalg og fremgangsmåte for datainnsamlingen presenteres. Videre vil også analysestrategien av intervjuene gjennomgås. Til slutt i kapittelet vil det komme frem en drøfting av validitet og reliabilitet, personvern og etiske hensyn.

3.1. Forskningsdesign

I denne masteroppgaven ble valget om hvilken metode vanskelig. Det var uklart hvem som skulle være deltakere i studien og dermed vanskelig å vite hvilken metode som skulle brukes. Tatt i betraktning at tidsrommet er kort og at det dermed ikke er mulig å gjøre noen form for langvarig undersøkelse, i tillegg til at det kan være vanskelig å finne nok informanter til slike emner, falt valget på kvalitativ metode. Kvalitativ metode henter inn informasjon ved hjelp av ord eller språk (Postholm og Jacobsen, 2018, s.89). Kvalitativ metode åpner opp for at man kan få begrunnede svar og at informantene kan dele erfaringer. Dette har vært berikende for denne oppgaven.

Målet eller intensjonen med kvalitativ metode er å forstå og beskrive hva noen utvalgte mennesker gjør i sitt hverdagsliv, og hvilken mening det de gjør har for dem og deres liv (Postholm og Jacobsen, 2018, s.95). Dette gjør at denne metoden passer fint til denne oppgavens problemstilling og kan gi gode svar på forskningsspørsmålene. Det er viktig å få en frem, men dybde i svarene informantene gir, og det er derfor viktig at det stilles både “hva” og “hvordan” spørsmål.

Innenfor vitenskapsteori passer dette inn med det fenomenologiske intervjuet, som ligger i det epistemologiske utgangspunktet, konstruktivismen. Konstruktivismen handler om at vår forståelse av virkeligheten, vil være en oppfatning av virkeligheten, ikke virkeligheten i seg selv (Postholm og Jacobsen, 2018, s.49). Dette betyr at slik som det oppfattes her og nå ikke nødvendigvis varer evig. Når ny kunnskap kommer til, kan denne oppfatningen endre seg.

Kunnskapen er ikke fastsatt, den er stadig i endring og fornyelse (Postholm og Jacobsen, 2018, s.49).

Det fenomenologiske intervjuet foregår ved at forskeren innhenter data gjennom intervju som blir transkribert (Postholm og Jacobsen, 2018, s.118). Intervjuet blir ofte tatt opp og transkribert etter intervjuet er fullført, eller så går det også an at forskeren noterer underveis og fyller inn det som mangler etter intervjuet er ferdig. I et slikt intervju er kravet at informantene må ha kjennskap til temaet eller hendelen som skal tas opp, i tillegg til at det er viktig at informantene er valgt ut i ra samme kriterier (Postholm og Jacobsen, s.118).

I et slikt intervju, vil forskeren som nevnt være opptatt av både “hva” og “hvordan” spørsmål. Det vil også være fokus på hva som erfares i bevisstheten, og hvordan eller under hvilke forhold, i hvilken kontekst, er fenomenet eller hendelsen erfart (Giorgi, 1985; Moustakas, 1994 i Postholm og Jacobsen, 2018, s.118).

Innenfor den kvalitative metoden finnes det flere valg av datainnsamlingsmetode. I denne oppgaven falt valget på individuelle intervju og skal besvare følgende problemstilling:

“Hvilke erfaringer har pedagoger med undervisning med bruk av hest på kompetanseavdeling?”

Ut fra denne problemstillingen ble det igjen laget to forskningsspørsmål:

“På hvilken måte planlegges, gjennomføres og evalueres undervisning med hest på kompetanseavdeling?”

“Hvilken påvirkning har hesteassistert undervisning på mestringsfølelse?”

Målet med oppgaven og intervjuene er å legge frem hvordan undervisning med hest foregår i praksis. Intervjuene vil ta for seg planlegging, gjennomføring og evaluering og hvordan dette kan og bør gjøres på best mulig måte. Mitt største ønske er at oppgaven kan gi pedagoger der ute en ny vinkling og kanskje en ny arbeidsmetode, som kan prøves ut og kanskje gjøre slik at flere skoler jobber for å kunne tilby denne type undervisning til sine elever.

3.2. Datainnsamling

3.2.1 Intervju

Datainnsamlingsmetoden som ble brukt i denne masteren er individuelle, semi-strukturerte intervju. Grunnen til at det er valgt semi-strukturerte intervju var for at det kan legges til tilleggsspørsmål og at dersom informantene kommer inn på noe som ikke er tatt med i intervjuguiden så kan man likevel ta det opp (Postholm og Jacobsen, 2018, s.121).

Undervisning med hest og hvordan man velger å gjennomføre det kan varierer, og det er derfor fint å ha hver enkelt informant for seg. Det er også slik at oppgaven tar for seg den individuelle informants erfaring og metode og dermed kunne det blitt litt kluss ved å feks hatt et gruppeintervju. Individuelle intervju gjør det også enklere for informantene og være ærlige og fortelle det slik som det faktisk er, både det som går bra og det som må jobbes mer med.

En viktig del av oppgaven er å lage en god intervjuguide. Denne må inneholde flere åpne og relevante spørsmål. Spørsmålene må sette lys på tema og problemstilling. Intervju vil bli delt i to, slik at første del av intervjuet handler om undervisninga med hest, mens andre del handler om effekten av det. Spørsmålene vil bli stilt etter hvor det er mest hensiktsmessig, slik at samtalen flyter lett (Postholm og Jacobsen, 2012, s.75).

Intervjuene vil bli tatt opp med lydopptaker for å få mest mulig informasjon. Det vil også bli gjort notater underveis i intervjuet.

Intervjuet vil bygge på en semistrukturert intervjuguide. Det innebærer at intervjuet er styrt av guiden, men med en viss fleksibilitet. Det er mulig å stille oppfølgingsspørsmål eller legge til dersom en av informantene kommer inn på et emne som er interessant og relevant for oppgaven.

3.3 Analyse av data

Etter at intervjuene var gjennomført, ble alle transkribert og skrevet inn i samme dokument. Resultatet av dette var et dokument som samlet alle informantenes svar under spørsmålet som ble stilt. Dette gjorde analysen av intervjuene enklere å gjennomføre. Etter at jeg hadde lest gjennom alle svarene, fant jeg ut at det var naturlig å dele opp intervjuet etter de to forskningsspørsmålene. Dette ble gjort og videre ble hvert spørsmål igjen delt inn i tre underkategorier, som tok for seg de forskjellige svarene informantene gav.

3.4 Utvalget

Bakgrunnen for oppgaven er et ønske om å fremme alternative måter å undervise elever på og hvordan dette gjøres i praksis. Det var derfor et ønske å finne pedagoger som har hatt ansvar for undervisning med hest over lengre tid, slik at de har sett eventuelle endringer og progresjon. Det vil i tillegg ha betydning om pedagogen har kjennskap til hest og hvordan hesten reagerer, da dette også kan gi et innblikk i hvordan elevene føler seg i samhandling med hesten.

Å finne informanter kan i flere tilfelles være vanskelig. Det skal være slik at man har den ekstra tiden å bruke for å stille til intervju, noe som for mange pedagoger er vanskelig. Mange pedagoger har fulle timeplaner, og har rett og slett ikke tid til overs.

I denne oppgaven er det tre informanter. Alle har erfaring med undervisning med hest på kompetanseavdeling, og de har alle god erfaring med hest utenom. Informantene ble valgt ut ifra at de har hatt ansvar for undervisning med hest over en lengre periode.

3.4 Validitet og reliabilitet

I denne masteroppgaven er det gjort forskning med bruk av å intervju tre pedagoger. Dette er en begrensning som gjør at oppgavens validitet og gyldighet minskes. Dette gjør at oppgaven ikke fremmer et representativt svar eller konklusjon. Det er heller kanskje ikke meningen med denne oppgaven. Meningen er å skape interesse og nysgjerrighet med å fremvise noen pedagogers erfaring, i tillegg til at oppgaven presenterer relevant teori på emnet. Emnet er ganske nytt i Norge, og det er kanskje flere som ønsker mer kunnskap om det. Det er også slik at denne oppgaven kunne vært gjort over et større område i landet, men oppgavens tidsbegrensning har gjort at det har vært vanskelig å reise rundt.

På den andre siden er informantene voksne og alle jobber som pedagoger og dette gjør at funnene som er lagt frem i denne oppgaven er pålitelige. Som forsker og forfatteren av denne oppgaven har det vært viktig å ta med alle deler av informantenes erfaringer, slik at det som kommer frem er mest mulig likt virkeligheten.

3.5 Personvern og etiske hensyn

Alle informantene som ble spurt fikk tilsendt informasjonsskriv og intervjuguide på forhånd og fikk i tillegg kontaktinformasjon til studenten. I denne studien var informantene voksne og var alle i stand til å ta et valg om de ønsket å delta eller ikke. Det var viktig å informere om at å delta var frivillig og at samtykke kan trekkes tilbake dersom man ønsker det. Dialogen mellom student og informant var god, og alle informantene ønsket å bidra fra start.

Intervjuet er lagt opp slik at det handler om selve undervisningen, og ikke så mye om enkeltpersoner. Dette var et ønske slik at pedagogene ikke skulle føle at de utleverte hverken elever eller skolen. Pedagogene som har deltatt på intervjuene vil få pseudonymer og vil presenteres i tilfeldig rekkefølge i funn-delen.

4.0 Funn

Etter at intervjuene var gjennomført, har disse blitt transkribert og sortert. Datainnsamlingen har blitt delt opp etter de to forskningsspørsmålene. Hvert spørsmål har igjen blitt delt opp i tre underkategorier. Informantene har fått pseudonymene Unni, Bodil og Torhild. I dette kapittel vil funnene presenteres, alle under et forskningsspørsmål og underkategori.

Forskningsspørsmål 1: Hvordan planlegges, gjennomføres og evalueres undervisningen med hest?

Del 1: Planlegging

Alle informantene vektlegger at god planlegging er viktig, og kanskje spesielt viktig i arbeid på kompetanseavdeling. Det er utrolig viktig at man tar med hver enkelt elevs forutsetninger i planleggingen, og at en gjør klart så mye som mulig på forhånd. En viktig del av planleggingen handler om at man må velge riktig hest til den aktiviteten man skal gjøre.

“Det viktigste er å velge hester og utstyr ut fra elevens forutsetninger og behov. Torhild”

En annen viktig del av planleggingen er å lage opplegg som gjør at både elevene kan oppleve mestring og ha noe å strekke seg etter. Informantene er enige om at mestring er viktig i undervisningen med hest, og at deres jobb som lærer er å skape eller legge til rette for at elevene mestrer oppgavene de får. God planlegging er også viktig i forhold til HMS, at man har forutsett hva som kan være vanskelig for elevene og eventuelt skape farlige situasjoner. Disse vil man helst unngå. Det er også viktig at man har planlagt slik at hesten også får en god opplevelse.

«Mestring er viktig. Lage små mål som elevene kan klare.» Unni

«Overordnede mål på hva de skal klare. Vurdere underveis hva noen klarer/ikke klarer. Øve på balanse, stå i oppgaver, utholdenhet, fokus på grunnleggende ting som kan påvirke livet.»
Torhild

Det er også viktig at planleggingen av undervisning skjer i god tid. Mange av elevene trenger forutsigbarhet i hverdagen og derfor er det viktig at de får beskjed i god tid før undervisning.

Mange av elevene på kompetanseavdelingen trenger å forbedre seg i forkant, og tydelige beskjeder gjør ofte at undervisningen blir lettere å gjennomføre for disse elevene.

«Gjør undervisningen forutsigbar å gjøre en del ting flere ganger. Terping på enkelte øvelser. Elevene synes det er fint og gjøre det samme flere ganger slik at de mestrer det. Hører på elevenes synspunkter og elevmedvirkning. Ta undervisningen uke for uke.» Unni

Del 2: Gjennomføring

Når man arbeider med dyr, og i dette tilfelle med hester, er det viktig at man som lærer hele tiden gjør en evaluering. Det handler om både elevene og hestene, deres fungering i sammen og deres dagsform. "Bodil" peker på at de må være fleksible i forhold til å endre og tilpasse undervisningen underveis. Det kan også være slik at målet for timen må endres, da elevene kanskje ikke er i stand til å gjøre det som egentlig var planen for timen.

«Må ofte endre på det målet underveis. Er ofte slik at man setter for høye krav, og at man feilberegner tiden.» Bodil

Å undervise i hest på kompetanseavdeling krever at læreren er 100% til stede. Elevene trenger en trygg person å henvende seg til dersom de trenger hjelp og de trenger at noen følger med på dem. Dette er også viktig i forhold til HMS, at alt som skjer og som elevene gjøres er trygt. En viktig del av undervisningen er jo også at man skal ta med seg noe videre og man trenger å få veiledning underveis. Å få konstruktiv kritikk er ikke alltid det gøyeste man vet om, men det er det som hjelper deg til å bli enda bedre. Det er viktig at lærerne finner en måte de kan veilede elevene til å nå sine mål, uten at elevene føler at de ikke er gode nok.

«Jeg jobber med frem overmelding. De er ganske sårbare for kritikk. Øve seg på å gi tilbakemelding uten at elevene føler seg mindre og føler seg tråkket på. Viktig å skryte dem opp på det de får til og være i forkant og hjelpe på det man vet de kanskje sliter med. «Unni

«Viktig med HMS og være nøye.» Unni

Gjennomføringen av undervisningen varierer fra gruppe til gruppe. Det er fint dersom gruppene er lagt opp etter hvor vant elevene er med hest og hvor komfortable de er. For noen

elever er det nok å bare kose med hesten, mens andre gjerne vil leie dem en tur. Det er også slik at mange elevene utvikler seg i løpet av året, i takt med at de blir tryggere både på seg selv og hesten.

«Først må vi hente hest, strigle, se over hesten, sale på/sele på/ta på utstyr som trengs, trene eller ha aktiviteter, for så å gjøre hesten klar til å gå ut i luftegård igjen. «Unni

«Innledning: Gjøre hesten klar

Hoveddel: Ridning eller kjøring

Avslutning: Snakke om dagen, prøve å få tilbakemelding fra elevene og gi tilbakemeldinger.

Snakker også om neste uke. «Bodil

Del 3: Evaluering

Det er hele tiden viktig at man jobber for å gjøre undervisning bedre. En evaluering av timene og seg selv som pedagog vil være viktig i dette arbeidet. Informantene er enstemmige på at undervisningen er verdifull, og at det gir dem som pedagoger noe igjen, selv om de er slitne etter at undervisningen er ferdig. En viktig del av evalueringen er underveisvurdering. Her må pedagogene gjøre en jobb med å gjennomgå undervisning, progresjon hos elevene og mål for videre undervisning. Av og til har man en langsiktig plan som må endres, eller som trenger mer tid for å komme gjennom.

«Sliten. Mye som må tenkes på. Men det gir også veldig mye. Ser på elevene at de er glade og opplever mestring. Gleden det gir å få til. Det er absolutt verd bryet.» Unni

«Får ofte en god magefølelse, men tenker på

hva som kan gjøres for å optimalisere undervisningen for hver enkelt elev.» Bodil

Elevmedvirkning og tilpasning etter hva elevene ønsker å lære mer av kom også frem. Det er viktig at man hører på elevenes stemme og dette kan også være med på å gi de noe å se frem til og gi dem motivasjon.

«Noen gir tilbakemelding, mens andre bare gjør det de får beskjed om. Mange smiler og forteller hva de vil øve mer på, hva de vil gjøre neste gang. Viktig å snakke med alle, høre hva de synes om timen, hva de vil mer av/mindre av.» Unni

«Elevene blir raskere og har bedre automatisering. Ser en tydelig forskjell på at de blir trygge på hesten, på seg selv og på oppgavene de skal gjøre.» Unni

Elevene på kompetanseavdelingen har ikke vurdering i fag, men de får en årsrapport i slutten av året. Denne årsrapporten skal si noe om hva elevene har jobbet med, hva de har fått til, hvilken utvikling de har hatt og hva som må jobbes videre med. Det er viktig for lærerne at årsrapporten er nyttig for de som skal ha elevene videre og dette tilsier at arbeidet med denne må være grundig.

«Prøver å tenke at det skal være en form for måloppnåelse. Hovedtema kjøring/ridning. Hesteaktivitet og stallarbeid. Måle hva de får til i disse punktene. Hvordan de gjør det og hva de kan gjøre for å gjøre det enda bedre.» Bodil

«Tilpasse det individuelt slik at de som er litt mer erfarne kan gjøre mer vanskelige oppgaver, slik at de får utfordret seg på lik linje med de andre elevene. Årsrapporten skal speile hva elevene kan.» Bodil

Forskningsspørsmål 2: Hvordan påvirker undervisningen elevene?

Del 1: Psykiske fordeler - mestring

Alle tre informantene påpeker at mestring på en eller annen måte er viktig i undervisningen. I planleggingsfasen prøver de så godt som mulig å legge opp til at elevene får en oppgave de mestrer. Denne mestringsfølelsen er spesielt viktig for elever på kompetanseavdeling som ellers i livet kanskje føler at de ikke mestrer så mye. Noen elever har følelsen av at de er mislykket eller at de aldri når den måloppnåelsen vennene deres når. Dette kan gjøre at man kommer inn i et negativt tankemønster og at man hele tiden bryter seg selv ned. I et slikt mønster vil det fort gå utover selvfølelse og mestringstro. Mestring er betydningsfullt for alle mennesker og det er viktig at man anerkjenner de tingene man får til selv. Det er også slik at man kan snu det slik at dersom man ikke mestrer en oppgave, så må man legge inn litt innsats

for å mestre det neste gang. Dette lærer også elevene å stå i oppgaver og at resultatet ikke alltid kommer med en gang.

«Det å mestre oppgaver med store, levende dyr og overvinne det kan hjelpe videre på andre type utfordringer.»Unni

En annen ting som blir nevnt er relasjonen og samværet med hesten og naturen. Mange av elevene søker ikke nærhet hos mennesker, eller synes det er vanskelig, og dette er noe de kan øve seg på med hesten. Det er et helt spesielt bånd mellom hest og menneske og dette gir elevene følelse av trygghet og kjærlighet. Hesten er varm, den beveger seg og den puster. Den ser på deg og den søker også trygghet og støtte i deg.

«Naturen er også vel så viktig som hesten. Nærhet og trygghet, hesten skyver deg aldri bort fra en klem. Berøring, fysisk kontakt med et annet individ.» Bodil

«Det å få kjenne kroppsvarmen til hesten, vise omsorg for et annet vesen er spesielt.» Unni

Elevene lærer mange forskjellige ting i samvær med hesten. Hesten har mange positive innvirkninger på mennesker og det er viktig at elevene får kjenne på disse. En viktig del av undervisningen er at elevene får god nok tid på å bli kjent med hesten, særlig i starten av undervisningsperioden. Dette vil skape trygghet både for hest og elev. Dette kan føre til at eleven våger å utfordre seg selv litt mer for hver gang og etter hvert skaper en tillitt til hesten. Denne tillitten som oppstår mellom hest og menneske i interaksjon gjør at veien videre vil være litt lettere. Ofte for elevene fort en favoritthest som de ønsker å ri på. Akkurat den hesten føler de seg trygge på, og akkurat den hesten kan de møte utfordringer sammen med. Det som er målet er at elevene kan bruke erfaringene med hesten videre i livet, når de får andre oppgaver og utfordringer.

«Når de mestrer en oppgave, viser de dette med kroppsspråk og ansiktsuttrykk. Viktig å bekrefte mestringsfølelsen og se eleven når de får ting til. Elevene kjenner at denne mestringsfølelsen er god, spesielt på en ny eller vanskelig oppgave og dette kan i noen tilfeller føres videre til å mestre andre ting i livet.»Unni

Del 2: Fysiske gevinster

Å arbeide med hest er i seg selv et fysisk arbeid. Det innebærer at man må bevege kroppen. Det er også slik at aktiviteter med hest kan ha positiv påvirkning på fysikken, spesielt med tanke på kroppsholdning, kroppskontroll og motorikk. En annen fysisk gevinst er at man er i fysisk aktivitet over lengre tid, gjerne ute i frisk luft. Barn og unge trenger å bevege seg og når man er i stallen kommer det ganske naturlig. Man må gå til luftegården for å hente hesten, man må leie hesten inn i stallen og man må komme seg opp på hesten. Alt dette skjer allerede før man har satt seg opp på hesten for å ri, eller allerede før man har kommet seg ut av stallen.

«Øve på balanse, stå i oppgaver, utholdenhet, fokus på grunnleggende ting som kan påvirke livet.» Unni

«Øve på hva de trenger å utvikle seg på. Spesielt kommunikasjon, ta ansvar, kroppskontroll, balanse og koordinasjon. Torhild

Del 3: Hestens spesielle rolle

Informantene fikk alle spørsmål om hva det er som er spesielt med hesten og hva hesten bidrar med i undervisningen. Hesten er et stort, levende vesen som har egne meninger. Hesten er avhengige av oss og trenger oss mennesker for å overleve. Hesten kan ikke prate, men kan kommunisere på andre måter.

«Hesten dømmer deg ikke, de dømmer i form at de uttrykker respons i forhold til hvordan du oppfører deg. Speiling av kroppskontakt, ha noen å være med.

Av og til har man behov for å være med noen, at noen er til stede med deg, men som ikke dømmer deg eller snakker deg ned.» Bodil

«Et individ som eksisterer i sammen med deg. Sjelero. Hesten lærer deg til å lytte til det indre hos deg.» Bodil

Et uttrykk som ble trukket frem flere ganger var speiling. Hesten oppfører seg mot seg slik som du oppfører deg mot den. Dette er noe elevene kan dra nytte av, både videre i samhandling med dyr, men også inn mot mennesker og venner. Et godt eksempel på dette kan være stress. Dersom man kommer til stallen med dårlig tid og stresser rundt for å rekke alt dette, så kan man lett merke det på hesten. Hesten oppfatter stresset, og noen hester kan bli

påvirket av dette. Hesten vil jo alltid gjøre sitt beste og dersom man som rytter har dårlig tid, vil kanskje hesten prøve å forte seg den også. Dette gir en god mulighet for at elevene kan lære at deres oppførsel kan smitte over på andre. Det gir også en god mulighet for å lære elevene å stresse ned, og hvis de gjør det, vil også hesten endre sin atferd.

«Speiling. Er du hausen og brå så merker du det på hesten. Lærer å lese hesten og lærer å roe deg ned vil hesten også roe seg ned.» Bodil

«Elevene forandrer seg. De får en positiv respons fra et annet levende vesen. De får oppleve at de er gode nok, noe som mange av disse elevene ikke har fått før kanskje.» Bodil

5.0 Drøfting

Hesten og mennesket har lenge vært et team. Tidligere var hesten var en viktig samarbeidspartner på gården og bidro slik at gården kunne gå rundt. Hesten har i senere tid blitt byttet ut med nye, store maskiner, som gjør hestens jobb annerledes (Berget mfl., 2018, s123).

I de senere år har menneskene innsett at hesten duger til mer enn bare å pløye jorden og kjøre høyvogner. En viktig del av denne masteroppgaven er å fremme nettopp dette. Hesten og mennesket i sammen er noe helt spesielt, og hesten kan kanskje gi oss mennesker noe som kanskje ingen andre mennesker kan gi oss.

Det finner en del kompetanse avdelinger i Norge. Det er noen av disse som tilbyr dyreassistert undervisning, alt etter som lokalmiljøet gir mulighet for det. Elevene som søker seg inn på en skole som tilbyr undervisning med dyr gjør det ofte av en grunn, de ønsker å være sammen med dyr, de liker å være sammen med dyr.

I hesteassistert undervisning er det tre viktige faktorer; pedagogen, eleven og hesten. Pedagogens oppgave er å legge til rette for at relasjonen og samspillet med eleven og hesten bærer frukt og at det blir en god følelse for begge parter (Bodil). Elevens oppgave er å følge de instruksjoner som blir gitt og arbeide med hesten ut fra den opplæringa de har fått fra pedagogen.

5.1 Hva er det egentlig med den hesten?

Det første punktet som må tas opp er valg av hest. Det er viktig at hesten er godt trent, tålmodig og rolig. Det er viktig at hesten er trent til å håndtere uforutsigbar eller ugunstig oppførsel på en bra måte (Berget mfl., 2018 s.141). Det er også viktig at man på forhånd av undervisning har gitt elevene tilstrekkelig med undervisning om hesten og hvordan man skal håndtere hesten. Hesten er et stort dyr og kan mulig være farlig dersom man oppfører seg på feil måte. Derfor er det viktig at man som pedagog har en nærhet til hestene og elevene gjennom hele undervisningen slik at man kan følge opp elevene og gi eventuelle tilbakemeldinger. HMS-en står sterkt i en stall, og det er for eksempel egne regler på hva slags utstyr man skal ha på seg i aktiviteter med hest. Det er viktig med rett skotøy, slik at man unngår eventuelle skader med at hesten trækker på deg. Det er også et krav om å ha på ride hjelm og sikkerhets vest når man rir. Sikkerheten kommer alltid først når man håndterer hester på gjennomsnittlig 500 kg. Det handler ikke om at hesten i seg selv er farlig, men ulykker kan skje. Derfor er det viktig å lære elevene om sikkerhet og hvordan de kan sikre at dersom noe uforutsett skulle skje, så er de i alle fall godt sikret.

“Viktig å være på forhånd og gjøre det man kan på forhånd; feks booke riktig hest, utstyr osv”. Bodil

En annen viktig del, og grunnen til at alle informantene i denne studien er godt kjent på stallen der de driver undervisningen, gjør valget av hest enkelt. De kjenner hestene, de kjenner stallen og de kan fort se på hesten dersom dagsformen ikke er helt bra, eller det skulle være noen annen grunn for å velge en annen hest. Det er selvfølgelig også viktig at skolene som tilbyr undervisning med hest har flere hester som kan brukes i denne sammenhengen, slik at pedagogen får flere valg. Noen hester egner seg fint til undervisning med elever som kanskje ikke er så vant med dyr, mens andre hester kan fort bli oppjaget og stresset av det. Å ha en best mulig hest gjør at man kan gjøre undervisning best mulig for eleven, med mest mulig utbytte. Det er også et poeng at hesten viser at den er komfortabel i en slik situasjon, at den beholder roen og kan videreføre ro og trygghet til elevene. En hest som er komfortabel i situasjonen, vil også være mer samarbeidsvillig. Hesten vil stå i ro under stell og dette vil igjen smitte over på eleven. Da tar man den tiden man trenger, og fokuserer på å gjøre det riktig.

Hesten er et komplekst dyr, men den er også veldig enkel. Hesten har et enkelt liv, som er styrt av enkle instinkter. Hesten retter oppmerksomheten på få ting av gangen og når de først fokuserer på et menneske, så får det menneske hele oppmerksomheten. En annen ting som gjør hesten spesiell er at hesten dømmer ikke. Hesten ser deg for akkurat den du er, og hva du gjør med den. Hesten tar deg imot for akkurat den du er og hesten tar imot hele deg og alle dine følelser (Berget mfl., 2018, s.122).

«Et individ som eksisterer i sammen med deg, uten å dømme. Sjelero. Hesten lærer deg til å lytte til det indre hos deg.» Bodil

Grunnen til at hester er blitt brukt i forbindelse med DAI er at det er en dyreart med god evne til å fange opp kommunikasjonssignaler fra mennesker. Hesten forstår mye mer enn vi tror. Når man rir, kommuniserer man med hesten via hestens følsomme munn, hestens høysensitive rygg og mage. Hesten er sensitiv og alle beskjeder som blir gitt må være forsiktige. Dette lærer elevene fort, for dersom man er for hard med hesten, kan det fort bli mindre samarbeidsvillig.

Samvær med hest i form av muskelstimulering, balansetrening, og stell er gunstig for barna både med tanke på motorisk trening og opplevelse av mestring (Berget mfl., 2018, s.141). Mange av elevene på kompetanseavdelingen trenger å være fysisk aktive. Flere har fysiske nedsettelse som kanskje hindrer dem i å være fysisk aktive på fritiden. Å være aktiv er en stor del av arbeidet med hest. Det er hele tiden bevegelse og mosjon og det å ri en hest er ikke så enkelt som det ser ut. Ridning stimulerer mange muskler, spesielt musklene som hjelper deg å holde balansen. Når man sitter på en hest er det ingenting som kommer gratis. Kroppen jobber konstant med å finne balansen og får å få til dette aktiveres flere muskler.

“Det er mange ting som er i fokus, men mest av alt mestring, mestring, mestring” Torhild

“Det gagnar alle elevene og være med hest. Det gir veldig ofte mestringsfølelse, spesielt med riktig hest. Det gir ro i sjela og være med de”Bodil

Å bruke hest i undervisningen gir pedagoger mange muligheter. De fleste elever synes at undervisning med hest er motiverende og gøy, og kan dermed ofte være i en bedre situasjon for å lære noe. Et viktig fokus i timene er at elevene skal ha en god følelse i magen, at de har

klart noe, mestret noe. Videre kan man bruke hesten, hestens kroppsspråk og væremåte til å lære elevene om viktige ting i livet (Fine, 2019, s.159).

En viktig del av hverdagen på kompetanseavdeling handler om hverdagslivstrening. Elevene skal lære egenskaper som de kan få nytte av i livet. En av disse kan være kommunikasjon. Selv om hesten ikke prater med oss, så kommuniserer den ved bruk av atferd som; ører og hale. Gjør du noe som hesten liker eller synes er ok, får du helt klart beskjed om det. Det samme gjelder hvis man gjør noe hesten misliker. Da kommer det også et tegn på det. Elevene får en spesiell oppgave i å fange opp disse tegnene og prøve å forstå hva de betyr, og hva hesten prøver å fortelle. Dette gir dem trening i å lese kroppsspråk, som igjen kan overføres til mennesker. I starten kan elevene ha en sterkere reaksjon på hestens atferd, for eksempel hvis en hest drar litt i leietauet. Etter hvert forstår eleven at hesten bare har lyst å spise litt gress, og da forstår også eleven fort at det er viktig å sette klare grenser og vise hvem som er sjefen.

«Prøver å ha intro først, også kan de prøve selv så lenge det er trygt. Mange lærer best av å bruke egne sanser og prøve seg frem.» Bodil

Mange som har hatt en sterk opplevelse i møte med en hest, tillegger hesten menneskelige egenskaper. Mange kan føle at hesten har gjort underverker og på mange måter så har den nok kanskje også gjort det. Når man ikke har opplevd dette selv, kan det være vanskelig å tro (Berget mfl., 2018, s.123). Mange kan fortelle at de opplever at hesten forstår dem og at hesten gir dem ro og trøst, helt uten å si noe som helst.

5.2 Hva med de som ikke liker hester?

Hester er store, skumle, levende vesener med helt egne meninger. Det er selvfølgelig slik at undervisning med hest ikke alltid er smertefritt. Ofte er det slik at mange ikke liker hester fordi de er redde. Og det er faktisk ganske naturlig.

I noen tilfeller er det slik at man ikke kommer gjennom hos disse elevene. Da må man rett og slett bruke andre dyr eller en annen læringsmetode.

«Hvis det er en elev som hater hester, så blir det en slags tvang, og dette forsterker kanskje bare denne negative følelsen. Men ofte mange kan snus.» Torhild

«Det gir ro i sjela og være med de, men de må ha et visst åpent sinn, synes de hesten er fin er det et godt utgangspunkt. Skrekkblandet fryd. Hater de hesten, så er det kanskje ikke et poeng. Ofte kan de være redde, og trenger kanskje en rolig start.» Bodil

«Det hender at det er noen som absolutt ikke vil ri, og da må det legges opp til at de kan gjøre noe annet.» Torhild

Det er også slik at en viktig del av arbeidet med hest inneholder å hjelpe eleven til å bli flinkere til å kommunisere. Kommunikasjon og reaksjonsmønstre er viktige fokuspunkter i hesteassisterte aktiviteter (Berget mfl., 2018, s.125). Å ha en elev som ikke liker hester, eller som av en eller annen grunn ikke ønsker kontakt med hesten, kan være en gylden mulighet til å jobbe med kommunikasjon. Dette er en viktig egenskap som elevene trenger å ta med seg videre i livet. Det gir også en mulighet for å lære eleven om hvordan man skal oppføre seg selv om man må delta på en aktivitet man ikke liker. Dersom en elev nekter å være i samhandling med hesten, finnes det utrolig mange muligheter. For noen elever kan det være nok å bare betrakte hesten fra avstand. En hest har ofte tydelige bevegelser, kraftfulle muskler og fine bevegelser. Mange hestefolk liker å studere hesten når den spiser, for dette kan gi en slags ro. Lyden av hesten som tygger, lyden av ro, kan i mange tilfeller smitte over på menneskene. Det er også mange aktiviteter som kan gjøres i stallen som ikke innebærer hesten fysisk. Disse aktivitetene kan også være med å bidra for at eleven lærer å stå i oppgaver, fullføre det man har startet og det å ta vare på naturen og andre levende vesener.

«Øve på balanse, stå i oppgaver, utholdenhet, fokus på grunnleggende ting som elevene trenger å øve på.» Torhild

«Noen har ridd, men syns ikke det er så stas. Da får de øvd seg i å uttrykke seg selv og fortelle hva de har lyst og gjøre og hva de er komfortable med. En elev fortalte at han ønsket å leie istedenfor å ri. Bodil»

5.3 På hvilken måte ganger det elevene?

Det finnes en del studier som er nevnt tidligere i kapittel 2 som tar for seg spesifikke grupper og hvordan samspill med hesten påvirket dem. For å oppsummere kort hva disse tidligere studiene viser, så er det at hesten har innvirkning på det psykiske, på stress, selvfølelse og tillit. Fysisk kan hesten bidra med balansetrening, koordinasjon og generelt øve på å forbedre de fysiske-motoriske ferdighetene til elevene. Winston Churchill forklarer menneske-hest

samspillet slik; «Det er noe med utsiden på en hest som gjør noe med innsiden på et menneske.» Det er denne følelsen man sitter igjen med inni seg når man har vært med og er med hesten som for mange elever kan være den lille forskjellen. Det handler om å føle seg sett, ivaretatt og forstått av et annet individ, og nettopp dette er hesten ekspert på.

Hester og dyr har en spesiell virkning på mennesker, både psykisk og fysisk. Dette er noe jeg synes bør brukes mer inn mot barn i skolen. Etter egen skolegang og flere praksisperioder har jeg sett elever som ikke passer inn, som ikke mestrer oppgavene de får på skolen og elever som kanskje allerede har gitt opp. Jeg har fått høre fra elever selv at “de er for dumme” eller at “jeg trenger ikke å gjøre oppgaven for jeg får det ikke til uansett og da er det ikke noen vits”. Pedagogene og lærerne til disse har ikke nødvendigvis gjort noe feil, men de har kanskje ikke nok spillerom og tid til å prøve å finne noe som kan fungere bedre. Jeg har også vært på skoler som har avtaler med gården og staller innad i kommunen, og som noen elever får lov til å besøke noen timer i løpet av uken. Her får elevene jobbe med noe fysisk, får kommet seg ut i frisk luft og får oppgaver de kan klare. For mange av disse elevene gjør disse timene at de klarer å prestere når de kommer tilbake igjen på skolen.

“Ser på elevene at de er glade og opplever mestring» Unni

Antonovskys teori handler om hva som fremmer god helse hos mennesket. Det handler om hva man bør gjøre for å opprettholde og ivareta en god fysisk og psykisk helse. Hestens evne til å roe ned menneskers stressnivå, få tankene over på noe annet i tillegg til at hesten ofte er med på å skape mestring for elevene, kan være en viktig rolle i akkurat dette.

Å være i stallen og i samspill med hesten kan lære elevene personlige egenskaper som kan hjelpe de videre ut i livet. Eksekutive funksjoner er viktige for at en person skal oppnå suksess i livet og lykkes sosialt og i arbeidslivet. Det er fire slike egenskaper som er viktige: kreativitet, fleksibilitet, selvkontroll og disiplin (Diamond & Lee, 2011). Disse funksjonene handler om planlegging, gjennomføring av oppgaver og problemløsning (SNL kilde). Alle disse egenskapene blir satt på prøve og forbedret da man er i stallen. Selv om elevene får beskjed om hva de skal gjøre i god tid før de skal gjøre det, er det ikke alltid slik at man kan gjøre det man har tenkt når man skal arbeide med hest. Det kan være at en hest er syk, at en hest ikke er i form og ikke bør brukes, utstyr kan være ødelagt eller elevene kan være i dårlig form og være i en sinnstilstand som tilsier at de ikke bør omgås hesten.

«Planlegge uka før slik at det er forutsigbart. Ofte må planen kanskje endres på grunn av dagsform o.l. Noen dager har elevene så mye å tenke på at de ikke rekker å komme seg til stallen.» Bodil

Undervisning med hest som spesialpedagogisk tiltak er et felt det ikke finnes mye forskning på. Det finnes forskning som setter søkelys på andre ting, men som i mange tilfeller kan overføres til spesialpedagogikk. Fine (2019) har med en oppsummering av forskning og hvilke generelle effekter den har på barn. Disse innebærer at barna får et bedre humør, fremmer positive sosiale interaksjoner, reduksjon av angst og stress og økt konsentrasjon og motivasjon (Fine, 2019, s.244). Et viktig fokuspunkt i all undervisning er mestring og blant informantene nevnte alle at det var spesielt viktig at elevene mestrer på et vis i løpet av undervisningen. Banduras teori om mestringstro viser at dersom elevene får oppgaver de mestrer, vil dette skape mestringstro, sammen med motivasjon og lyst til å prøve å klare flere oppgaver.

Når man arbeider i stall og gjør aktiviteter med hest, vil det være naturlig at man får fysisk trening. Kroppen er i bevegelse stort sett hele tiden. Det er mange fysiske ferdigheter som er nødvendige i stallen og disse vil det være naturlig å øve på i interaksjon med hesten. Det som er fint med å øve på fysiske ferdigheter inn mot hest og ridning er at man fort merker forskjell. Når man skal ute å ri på en hest er det for eksempel viktig med balanse. Ryttere med svak balanse klarer å sitte på hesten, men med en gang hesten beveger seg vil det skape problemer. Ofte kan slike ryttere ha hjelpemidler på salen, som et håndtak. Det å utføre aktiviteten og ri vil lære kroppen å balansere seg og desto mer man ri, jo bedre balanse for man. Og forbedringer og progresjonen er veldig synlig og merkbar, noe som igjen kan gi en god følelse for eleven.

«Fysisk læring er viktig, for eksempel motoriske ferdigheter. I arbeidet med hesten øves det på både finmotorikk og grovmotorikk.» Torhild

«Planlegge ut fra elevenes forutsetninger og hva de trenger å utvikle seg på. Med tanke på å ta styring over et annet individ, kommunisere, ha nærkontakt, ta ansvar, kroppskontroll, balanse og koordinasjon.» Torhild

Hesten er også en god læremester når det kommer til det psykiske og det indre hos mennesket. Mange opplever at hesten har en evne til å skape fred og ro. En viktig del av

hesteassisterte aktiviteter handler om å behandle hesten riktig slik at hesten også får en god opplevelse. Dette vil hesten igjen vise med positiv atferd mot elevene. Elevene er på forskjellige steder i livet og mange har forskjellig kunnskap om hesten og ridning. Her vil det også være en gylden mulighet for at elevene kan se hverandre og hjelpe hverandre. Det vil også fremme en tanke om at det er helt ok å få hjelp, det betyr ikke at man er noe mindre verdt eller har noe mindre betydning. Dette kan lære elevene viktig kunnskap om empati og det å klare å sette seg selv inn i andres situasjon.

Mange mangler empati, og da er det vanskelig å sette seg inn i andres perspektiv. Det kan hende at hesten vil snu seg bort fra deg, hvis du har en atferd som er for brå og høylytt. Da må elevene vurdere seg selv og tenke over hva man kan gjøre annerledes for å få tak i hesten på forsøk 2.

Hesten er også et perfekt eksempel å studere atferden til. Hesten er som en åpen bok, den har ingenting å skjule. Elevene vil raskt lære å lese hestene og prøve å forstå hva atferden betyr. Det kan for eksempel være at hesten sukker eller puster godt inn når man steller den. Dette er et tegn på at hesten er ganske fornøyd og aksepterer det som skjer. Mange tolker dette som at hesten kjeder seg eller er sliten. Her kan elevene lære verdifull kunnskap om det å tolke andres holdninger og reaksjoner og dette kan overføres til å gjøre det samme med mennesker.

«Lærer å lese hesten og lærer å roe seg ned.» Bodil

Hesteassistert undervisning gagnar elevene på mange måter. Det har betydning for elevenes helse, både psykisk, fysisk og sosialt. Elevene lærer og øver på mange ferdigheter som kan komme til nytt ved en senere anledning i livet. Mange av elevene har også funnet sin beste venn i stallen og har startet med hest på fritiden også.

5.4 Hvorfor er det ikke mer av dette ute i skolen?

Hesteassistert undervisning er et relativt nytt tema. Det finnes ikke så mye forskning og tilhørende teori, og dette er kanskje den største grunnen til at det er et noe sjelden omdiskutert tema. Det kan i mange tilfeller være skummelt og skulle prøve noe nytt.

Det er en mangel på empirisk forskning og evidensbaserte data på akkurat dette feltet. Det er gjort en del forskning på dyreassisterte intervensjoner generelt og spesifisert opp mot for

eksempel depresjon, men forskning som viser til bruk av hest som et spesialpedagogisk tiltak i norsk kontekst finnes det ikke så mye av. Det som er positivt er at det er en oppadgående trend, både bruk av dyr i undervisning og helsesammenheng, men også forskning og studier på nettopp dette. I fremtiden er det høyst sannsynlig at et slikt aktuelt emne vil komme mer frem og at det kommer mer forskning som kan både gi empiri og evidensbaserte data. Dette vil kanskje gjøre det enklere for lærere og spesialpedagoger å bruke denne undervisningsformen og spesielt opp mot å skulle argumentere for å bruke den.

Hesteassistert undervisning er heller ikke enkelt. Det krever mye planlegging og tilrettelegging. Som pedagog i et slikt klasserom må man være til stede på en helt annen måte enn i et vanlig klasserom. Det krever struktur, tydelige beskjeder og en god intro eller undervisning på forhånd. I tillegg krever det at man har gode relasjoner med elevene, vet deres styrker og svakheter og at man vet hvor mye de tåler, hvor mye de kan klare selvstendig og når de trenger hjelp.

“Etter undervisninga er jeg sliten. Mye som må tenkes på.” Unni

Mange lærere sitter fast i den samme gamle renna. De gjør det samme de alltid har gjort. Håpet er at flere tør å prøve ut noe nytt, og tørr å ta en sjanse for å optimalisere læringsmulighetene for flere elever.

En annen grunn til dette er at det er både økonomiske styringer lærere må følge, i tillegg til at det er tidkrevende og drive slik undervisning. Det jobbes for å få sosial og spesialpedagogiske hesteassisterte aktiviteter finansiert av rikstrygdeverket, men det er dessverre enda ikke mulig. Det betyr at dersom man ønsker et slikt tilbud, må man enten finne en skole som har tilbudet som en del av skolehverdagen, eller så er det slik at som oftest er denne typen tilbud egenfinansiert (Hest og helse, u.å).

6.0 Avslutning

I siste del av denne masteroppgaven vil jeg kort prøve å oppsummere det oppgaven tar for seg. Som nevnt flere steder i oppgaven så finnes det lite forskning som tar for seg nettopp det spesifikke feltet hesteassistert undervisning i spesialpedagogikken. Det finnes spesifikke eksempler og studier som er gjort på barn med forskjellige lidelser og nedsettelse og hvordan undervisning med hest har påvirket disse. Det er selvfølgelig også studier som viser at hesten

ikke hadde ønsket effekt, eller ikke hadde noen effekt i det hele tatt. Undervisning med hest er ikke løsningen på alt, men desto mer det blir forsket på, desto mer kan vi vite om hva som fungerer og hva som ikke fungerer. Dersom det kommer flere studier og mer forskning på temaet, vil det kanskje skape en sjanse for at flere barn får tilbud om hesteassistert pedagogikk, både i ordinær skole og på kompetanseavdelinger.

6.1 Konklusjon

I denne masteren vil det være vanskelig å komme med en konklusjon. Et mer riktig ord å bruke vil være en oppsummering.

Oppgaven tar for seg to forskningsspørsmål. Det første handler om planlegging, gjennomføring og evaluering av hesteassistert undervisning. En viktig del av planleggingen handler om å være kjent med elevene og deres behov. Det er også viktig at man er kjent med hestene og vet hvilke hester som passer til hvilket bruk og hvilke elever. Gjennomføringen av undervisningen kan gjøres på forskjellige måter, og hesten kan bli brukt på forskjellige måter. For noen elever kan det være nok å ta på hesten, andre kan sitte ved siden av hesten og høre på at hesten spiser maten sin, noen ønsker å leie hesten en tur i skogen, andre vil gjerne ri eller kjøre. Det er viktig at uansett hva man gjør så gjør man en evaluering i etterkant. Hva fungerte bra, og hva kan vi jobbe enda mer med? Hvordan kan vi optimalisere undervisningen slik at eleven får mest mulig utbytte?

Det andre spørsmålet handlet om hvordan hesten påvirker elevene og da spesielt rettet inn mot mestring. Banduras teori handler om at dersom man får oppgaver som man mestrer, så vil dette gjøre at man går inn til neste oppgave med mer motivasjon og lyst. Dette kan overføres til mestring av hverdagslige ting i livet. Å mestre et levende vesen på ca 500 kg gjør noe med denne mestringsfølelsen. Tenk hvordan dette kan være med å påvirke elevene i de utfordringene livet har å by på. De vet at de har fått en hest til å lyde dem og gjøre slik de vil, og dette kan være med å ruste dem for livet.

I velferdsstaten Norge ønsker vi at alle som bor her kan bidra med noe. Det er ønskelig at barna går på skole, tar en utdanning og får seg en jobb.

6.2 Implikasjoner for praksisfelt og videre forskning

I praksisfeltet finnes den en del gårder og skoler som driver med hesteassistert undervisning. Flere av disse gårdene er interessert i å delta på studier, men implikasjonene kommer når man skal inkludere elevene, barna og deltakerne. Da må man trå varsomt og søke om tillatelser fra flere hold. Dette gjør at studien blir mer omfattende, men også mer interessant.

Dyreassisterte interaksjoner er relevant og aktuelt. Det er dessverre slik at det ikke er så mye evidensbasert forskning i Norge, på at dyreassisterte intervensjoner fungerer og bør ha en større plass. Videre forskning på feltet vil være nyttig og nødvendig, da spesielt inn mot dyreassistert og hesteassistert undervisning og som et spesial- eller sosialt pedagogisk tiltak. Her finnes det lite forskning og studier fra før, og spesielt lite i Norge. Norge er et vakkert land hvor man har mulighet til å drive med dyr og natur, og det bør fremmes mer inn mot skolen.

7.0 Referanser

Antonovsky, A. (2005). *Hålsans mysterium*. Natur Kultur Akademisk. I Antrozoologi, Berget, B., Krøger, E. og Thorød, A,B, s.57

Antonovsky, A. (2012). *Helsens mysterium. Den salutogene modellen*. Gyldendal akademisk. I Antrozoologi, Berget, B., Krøger, E. og Thorød, A,B, s.57

Bandura, A. (1997). *Self-Efficacy. The Exercise of Control*. Worth Publishers.

Bass, M.M., Duchownym C.A., og Llabre, M.M. (2009). *The effect of therapeutic horseback riding on social functioning in children with autism*. *Journal of Autism and Development Disorders*, 39, 1261-1267. DOI:10.1007/s10803-009-0734.3

Befring, E. og Tangen, R. (red). (2012). *Spesialpedagogikk. (5.utgave, 2018)*. Cappelen Damm Akademisk

Berget, B., Krøger, E. og Thorød, A,B. (red). (2018). *Antrozoologi*. Universitetsforlaget

Burgon, H. L. (2011). *'Queen of the world': experiences of 'at-risk' young people participating in equine-assisted learning/therapy*. *Journal of Social Work Practice*, 25(2),

165-183. doi: 10.1080/02650533.2011.561304. I Antrozoologi, Berget, B., Krøger, E. og Thorød, A,B, s.127

Chardonnens, E. (2009). *The use of animals as co-therapists on a farm: The child-horse bond in person-centered equine-assisted psychotherapy. Person-centered and Experiential psychotherapies*,8(4), 319-332. Hentet fra pce-world.org. I *Håndbok i dyreassisterte intervensjoner*, Fine, Aubrey, H, side 154

Ewing, C.A. , MacDonald, P.M., Taylor, M. , & Bowers, M.J. (2007). *Equine-facilitated learning for youths with severe emotional disorders: a quantitative and qualitative study*. Child Youth Care Forum. <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s10566-006-9031-x.pdf>. I *Håndbok i dyreassisterte intervensjoner*, Fine, Aubrey, H, side 159/161

Falch, S.T. (2008). *Terapiridning: hesten, den firbente fysioterapeut*. Landbruksforlaget. I Antrozoologi, Berget, B., Krøger, E. og Thorød, A,B, s.124

Fine, Aubrey, H. (red). (2019). *Håndbok i dyreassisterte intervensjoner*. (Ingvill Christina Goveia). Fagbokforlaget

Fureix, C., Jegou, P., Sankey, C. *et al.* How horses (*Equus caballus*) see the world: humans as significant “objects”. *Anim Cogn* 12, 643–654 (2009). <https://doi.org/10.1007/s10071-009-0223-2>

Glazer, H.R., Clark, M.D. & Stein, D.S. (2004). The Impact of Hippotherapy on Grieving Children. *Journal of Hospice and Palliative Care*, 6(3), 171-175
Granados, A.C. & Agis, L.F. (2011). Why Children with Special Needs Feel Better with Hippotherapy Sessions: A Conceptual Review. *Journal of Ahma*. I *Håndbok i dyreassisterte intervensjoner*, Fine, Aubrey, H, side 153

Guéguen, N. og Serge Ciccotti, S. (2008) *Domestic Dogs as Facilitators in Social Interaction: An Evaluation of Helping and Courtship Behaviors, Anthrozoös*, 21:4, 339-349,

DOI: 10.2752/175303708X371564 Hentet 10.05.2022 fra

<https://doi.org/10.2752/175303708X371564>

Handlin, L (2010). *Human-human and human-animal interaction*. Sveriges lantbruksuniv., Acta Universitatis Agriculturae Sueciae, 1652-6880 ; 2010:98

ISBN 978-91-576-7543-9. Doktorgradsavhandling. I Antrozologi, Berget, B., Krøger, E. og Thorød, A,B, s.67

Hauge, H., Kvalem, I.L., Enders-Slegers, M.-J., Berget, B. and Braastad, B.O.(2015.).

Persistence during Tasks with Horses in Relation to Social Support, General Self-efficacy and Selfesteem in Adolescents. I Antrozologi, Berget, B., Krøger, E. og Thorød, A,B, s.127

Hentet fra

https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/08927936.2015.11435406?casa_token=EI_AquVDuPEAAAAA:jZnYir82y9wj3cbcu-5RYtWmVWAJS3gZBd9JRWdu-jRKF6M6ELSZrvUn1xVwHdWBXU4tZf4j3zqNPGw

Hediger, K., og Turner, D. (2014). *Can dogs increase children's attention and concentration performance? A randomised controlled trial*. Hentet 10.05.2022 fra

[https://www.researchgate.net/profile/Karin-](https://www.researchgate.net/profile/Karin-Hediger/publication/307393135)

[Hediger/publication/307393135](https://www.researchgate.net/profile/Karin-Hediger/publication/307393135) *Do animals in the classroom improve learning attention or other aspects of cognition/links/5804c5e208aed2e9ea779b31/Do-animals-in-the-classroom-improve-learning-attention-or-other-aspects-of-cognition.pdf*

Helse- omsorgsdepartementet. (2022, 27. april). *Verdens*

helseorganisasjon. [https://www.regjeringen.no/no/tema/helse-og-](https://www.regjeringen.no/no/tema/helse-og-omsorg/innsikt/internasjonalt-helsesamarbeid/innsikt/verdens-helseorganisasjon-who/id435126/)

[omsorg/innsikt/internasjonalt-helsesamarbeid/innsikt/verdens-helseorganisasjon-who/id435126/](https://www.regjeringen.no/no/tema/helse-og-omsorg/innsikt/internasjonalt-helsesamarbeid/innsikt/verdens-helseorganisasjon-who/id435126/)

Hest og helse. (9/5-2022). *Hesteassistert pedagogikk (HAP)*. Hentet fra

<https://www.hestoghelse.no/hestassistert-pedagogikk-hap.565480.no.html>

Hest og helse. (9/5-2022). *Hesten som venn og terapeut*. Hentet fra

<https://www.hestoghelse.no/hesten-som-venn-og-terapeut.567033.no.html>

IAHAIO (2014). *The IAHAIO White Paper: Definitions for Animal Assisted Intervention and Guidelines for Wellness of Animals Involved*. Hentet fra <https://iahaio.org/best-practice/white-paper-on-animal-assisted-interventions/>

Jenkins, S.R. & Reed, F.D. (2013). An experimental analysis of the effects of therapeutic horseback riding on the behavior of children with autism. I *Håndbok i dyreassisterte intervensjoner*, Fine, Aubrey, H, side 153

Jensen, P. (2017). *Behaviour Genetics, evolution and domestication. I.P Jensen (red), The Ethology of domestic animals. An Introductory Text (3.utg)*. I *Håndbok i dyreassisterte intervensjoner*, Fine, Aubrey, H, side 23

Johansen, S. G., Wang, C. E. A., Binder, P. E. & Malt, U. F. (2014). *Equine Facilitated Body and Emotion-Oriented Psychotherapy Designed for Adolescents and Adults Not Responding to Mainstream Treatment: A Structured Program*. *Journal of Psychotherapy Integration*, 24 (4), s. 323-335. I *Antrozoologi*, Berget, B., Krøger, E. og Thorød, A,B, s.99

Landbruks- og matdepartementet. (2018) *Hesten som ressurs - Lokal næringsutvikling*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/3799853b9c324175bca34d416b5fad6b/nasjonal-veileder-hest-2.pdf>

Kaczor, M. (2009). *Behavioral Therapies in Riding Therapy Practice, Scientific and Educational Journal of Therapeutic Riding*, 15, 51-59.

Kaiser, L., Smith, K.A., Heleski, C.R. & Spence, LJ, (2006). *Effects of a therapeutic riding program on at-risk and special education children*. *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 228(1). I *Håndbok i dyreassisterte intervensjoner*, Fine, Aubrey, H, side 161

Kellert, S. R. & Wilson, E. O. (1993). *The biophilia hypothesis*. Washington:Islands Press. I *Antrozoologi*, Berget, B., Krøger, E. og Thorød, A,B, s.125, 53

Kreuger, K., & Serpell, J. (2010). Animal assisted interventions in mental health: definitions and theoretical foundations. I *Antrozoologi*, Berget, B., Krøger, E. og Thorød, A,B, s.125, 58

Malt, U. og Aslaksen, P. (2020, 28.mai). *Eksekutive funksjoner* i *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 10. mai 2022 fra https://snl.no/eksekutive_funksjoner

McNicholas, J. & Collis, G. M. (2000). Children's representations of pets their social networks. *Child Care Health Development*, 27 (3), s. 279-294. I *Antrozoologi*, Berget, B., Krøger, E. og Thorød, A,B, s.57

Meld. St. 19 (2014-2015). *Folkehelsemeldingen — Mestring og muligheter*. Helse- og omsorgsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-19-2014-2015/id2402807/?ch=1>

Nilsen, F.H. (2021, 19.januar). *Spesialundervisning* i *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 16. mai 2022 fra <https://snl.no/spesialundervisning>

Opplæringsloven. (1998). *Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova).(LOV-1998-07-17-61)*. Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61>

Paterson, M. (2005). *Winston Churchill*. Cincinnati, F+W Publications Inc. company

Pendry, P. Cart, A.M., Smith, A.N. & Roeter, S.M. (2014), *Improving Adolescent Social Competence and Behavior: A Randomized Trial of an 11-Week Equine Facilitated Learning Prevention Program* *Journal of Primary Prevention*, 35, 281-293. DOI: 10.1007/10935-0140150-7. I *Antrozoologi*, Berget, B., Krøger, E. og Thorød, A,B, s.127

Postholm, M.B. og Jacobsen, D.I. (2018). *Forskningsmetode for masterstudenter i lærerutdanning*. Cappelen Damm Akademisk

Prinsesse Mårtha Louise. (2001). *Sitat i Dagsavisen 20.09.2001*. Hentet fra <https://www.ordtak.no/sitat.php?id=9769>

Schultz, P.N. Remick Barlow, G.A., & Robbins, L. (2007), *Equine-assisted psychotherapy: A mental health promotion/intervention modality for who have experienced intra family violence*. *Health and Social Care in the Community* 15, 265-271. DOI: 10.1111/j.1365-2524.2006.00684.x

Serpell, J.A. (2006). *Animal-assisted interventions in historical perspective*. I *Antrozoologi*, Berget, B., Krøger, E. og Thorød, A,B, s.57

Sollesnes, V.K. (2013). *Grønn omsorg i Agder : møter med ungdom som deltar i Inn på tunet*. (Masteroppgave, Universitetet i Agder) <https://uia.brage.unit.no/uia-xmlui/handle/11250/194511>

Souter, M.A og Miller, M.D. (2007) *Do Animal-Assisted Activities Effectively Treat Depression? A Meta-Analysis*, *Anthrozoös*, 20:2, 167-180, DOI: 10.2752/175303707X207954
T. Hentet 10.05.2022 fra https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.2752/175303707X207954?casa_token=XBXd8vRgi-doAAAAA:RsUZWAKBUYomYtEM_Om34SlafSUo59aeBv16BK2CtoV40vjYjnTCKD3pLnSRkcwPj6w_06TaIiem9A

Thelle, M. I., Klourman, M. E., Myrås, T. (2014) *Behandlingsmanual for Hestesentrert Psykoterapi (HSP) på Modum Bad*. Vikersund: Modum Bad.

Trotter, S.K. Chandler, C.K, Goodwin-Blond, D. & Casey, J. (2005). *A Comparative Study of the Efficacy of Group Equine Assisted Counseling with At-Risk Children and Adolescents*. *Journal of Creativity in Mental Health*, 3(3), 254-284. DOI: 10.1080/15401380802356880. I *Antrozoologi*, Berget, B., Krøger, E. og Thorød, A,B, s.126

Walsh, F. (2009). *Human-Animal Bonds I: The Relational Significance of Companion Animals*. I *Antrozoologi*, Berget, B., Krøger, E. og Thorød, A,B, s.15
https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/j.1545-5300.2009.01296.x?casa_token=h9AnL0eNM6wAAAAA%3A14YzJ9mI8SEX3GMCAgVZhCDpX8LE2LvHKkNdXldR_xlaEFMEwMNut2yInwGV_ACW2IPVUDlt5KmiabI

Vedlegg

Vedlegg 1: Intervjuguide

1. Intervjuguide
2. Hvordan planlegger du undervisning med hest?
3. Hva er målet med disse timene med hest? På sikt, halvår, delmål?
4. Bruker du elevenes IOP? På hvilken måte?
5. Hvordan bidrar hesten til at elevene når sine mål?
6. Har elevene utbytte av undervisninga med hest. Hvis ja, hvilket utbytte? Og hva er spesielt med det?
7. Hva har du spesielt fokus på i timene med hest?
8. Gjør alle elevene det samme? Eller er det åpent for tilpasning?
9. Hvordan gjennomfører du en vanlig time med hest?
10. Hvilke refleksjoner gjør du deg etter endt time?
11. Hvilke reaksjoner får du fra elevene? Tilbakemeldinger
12. Hvordan evalueres timene med hest?
13. Hva ser du etter i elevene når de holder på med hest? Utrykk, kroppsholdning
14. Opplever du at elevene mestrer oppgavene de får? Og er det er fokus i timene?
15. Har elevene vist fremgang i timene med hest? Ønsker de å lære mer?
16. Positive ting med undervisning med hest?
17. Negative ting med undervisning med hest?

Vedlegg 2: Informasjonsskriv

Vil du delta i forskningsprosjektet

”Lærerens syn på hesteassistert undervisning for elever på kompetanseavdeling”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å finne ut om hvilke refleksjoner og erfaringer lærere har rundt hesteassistert undervisning.

I dette skrevet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

I anledning min masteroppgave i profesjonsrettet spesialpedagogikk ønsker jeg å invitere deg til å hjelpe meg med datainnsamling som er nyttig for oppgaven min. Det jeg har sett i både praksis og vikarjobber er at det er mange elever der ute som trenger at noen snakker deres sak og prøver å gjøre skolen åpen for alternative løsninger.

Spesialundervisning varierer fra skole til skole, og fra elev til elev. Å jobbe som spesialpedagog innebærer at man følger de planer som er utarbeidet på den enkelte elev. Disse planene inneholder blant annet hvilke læringsmetoder og læringsarenaer som skal brukes.

Jeg ønsker med mitt prosjekt å åpne opp for mer alternativ undervisning i skolen, og spesielt rettet mot elever som har rett på spesialundervisning.

Det vil bli laget en intervjuguide på bakgrunn av disse to følgende forskningsspørsmålene:

“På hvilken måte gjennomføres hesteassistert undervisning på kompetanseavdeling / hverdagslivstrening? “

“Hvilken effekt eller utbytte har hesteassistert undervisning for mestringsfølelse?”

Intervjuguiden vil ta for seg planlegging og gjennomføring av denne undervisningen. Omfanget av å bli med på denne studien vil være og delta på et intervju og svare på ca. 20 spørsmål. Jeg regner med at intervjuet vil vare mellom 1 – 2 timer.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Universitetet i Agder

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

I dette forskningsprosjektet ønsker jeg å innhente de voksnes, eller de ansattes syn, på hesteassistert undervisning. Vi ønsker å se elevene utenfra, hvilke reaksjoner de viser og hvilke endringer de gjør i forhold til hvordan skoledagen deres blir lagt opp. Vi ønsker å høre fra spesialpedagoger/pedagoger som har erfaring med hest.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du blir med på et intervju. Det vil ta deg mellom 1-2 timer. Intervjuet inneholder spørsmål om hesteassistert undervisning, både planlegging, gjennomføring og evaluering. Dine svar vil bli tatt opp og transkribert i løpet av kort tid etter intervjuet, i tillegg til at jeg vil ta notater underveis. Dine svar vil bli anonymisert og brukt i masteroppgaven.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Intervjuet vil spilles inn på egne innspillingsenheter som ikke er koblet til nett. Det vil bli transkribert fortløpende og slettes etter bruk.

Studenten, Mona Rogstad og veiledere Bente Berget og Andreas Reier Jensen vil ha tilgang til intervjuet.

Intervjuet vil ha fokus på svarene som kommer inn, og de vil bli anonymisert slik at hverken du eller elevene vil bli gjenkjent. Informantene vil få et pseudonym slik at det blir mulig og skille svarene fra hverandre.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres fortløpende etter at intervjuene er gjennomført.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Universitetet i Agder har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:
innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
å få slettet personopplysninger om deg
å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

Mona Rogstad, 99330381 (student) og veiledere Bente Berget/Andreas Reier Jensen
andreas.r.jensen@uia.no, eller: bebe@norceresearch.no

Vårt personvernombud: Johanne Warberg Lavold. Mail:johanne.lavold@uia.no, eller telefon: 38141328

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:
NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personvertjenester@nsd.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Mona Rogstad

(Forsker/student)

Vedlegg 3

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet pedagogers erfaring med hesteassistert undervisning på kompetanseavdeling på *hesteeassistert* og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

å delta i *intervju*

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)